

2012. február

imborá

kíváncsi diákok lapja

Eleven jellemrajzok az időben

Százhatvan éve
született és száz éve hunyt el
ION LUCA CARAGIALE

6. oldal

**Csodás jégglencsék
és fűfényképek mesterei**

A szín-téren a HEATHER ACKROYD –
DAN HARVEY művészpáros

18. oldal

Cimborák, ha találkoznak... Még van idő!

Keresd meg a neked való pályázatot! Várjuk jelentkezésed,
hogy nyáron együtt táborozhassunk

Fődj: részvétel a 13. Cimborá Kaláka táborban

CIMBORA KALÁKA PÁLYÁZAT (három forduló)

A *Barangoló* rovat pályázati feladványait és a *Szócsavargó* kérdéseit kell megválaszolni és beküldeni szerkesztőségünk postacímére.

Az első szelvény (a januári számban) beküldési határideje 2012. február 10., a harmadik szelvényé (a márciusi Cimborában) pedig 2012. április 10.

A SZÍN-TÉR ROVAT ORSZÁGOS GRAFIKAI ÉS FESTÉSZETI PÁLYÁZATA

Világga mentem...

Tegyetek képzeletbeli utazást egy fiktív vagy létező helyre, vállaljátok a próbatételeket, éljeteztek kalandokat. (Részletek a januári Cimborában.)

Beküldési határidő: 2012. március 25. (a postai bélyegző dátuma)

LATERNA MAGICA IRODALMI PÁLYÁZAT

A feladat: befejezni az alábbi történetet, úgy, ahogyan a pályázó gondolja. Egyetlen formai követelmény: 3500–4000 leütés között kell lennie a beküldendő szövegnek.

A két kamasz egymás vállát fogva, „keményen” néz a lencsébe. Karoló mozdulatukban annyi elszánt barátság, mintha soha nem akarnának megválni egymástól. A kép a következők után készült:

Alkonyattájt, tegnap huszonhárom éve izgatottan léptek be a fészter nyikorgó ajtaján. Csaknem vaksötét volt, csupán a réseken szűrődött be némi fény. (Mózes Attila: Vérszerződés)
(Részletek a szeptemberi Cimborában)

Beküldési határidő: 2012. március 25.

CIMBORA – 2012. február, XXIII. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD Sf. Gheorghe, Fundația Cimborá,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetrő Bodoni Barnabás, Zsigmond Győző

A borítón Vetrő Bodoni Barnabás rajza.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimborá szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
Sepsiszentgyörgy, 520055, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Román Kulturális
és Örökségvédelmi
Minisztérium

COMMUNITAS
ALAPÍTVÁNY
Alapította az RMDSZ

Nemzeti Kulturális
Alapprogram

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Bethlen Gábor Alap

Tartalom

Cimbirodalom

FEKETE VINCE

Cincogósi Elemér (Verses meseregény)

HARMADIK CIN 4. oldal

Kézfogás az irodalommal

Eleven jellemrajzok az időben

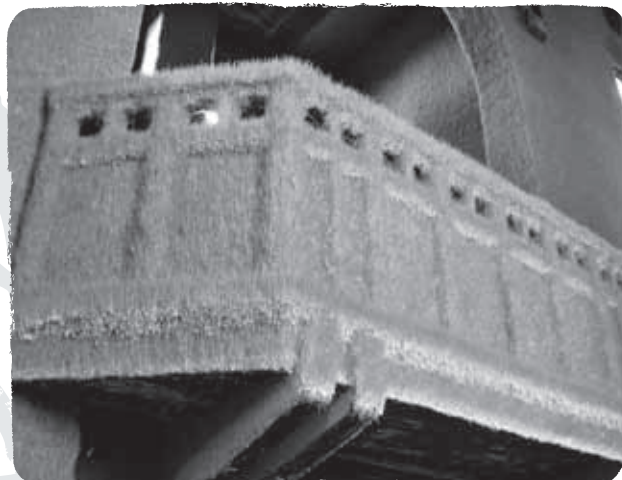
Százhatvan éve született és száz éve

hunyt el Ion Luca Caragiale 6. oldal

VÉGH BALÁZS BÉLA rovata

„Az én szívemben boldogok a tárgyak”

Gáti István: A szigorú szemüveg 12. oldal

MUHI SÁNDOR

Többek között a szemüveg 13. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

A szeretet próbája 14. oldal

Időutazás az „átkosban”

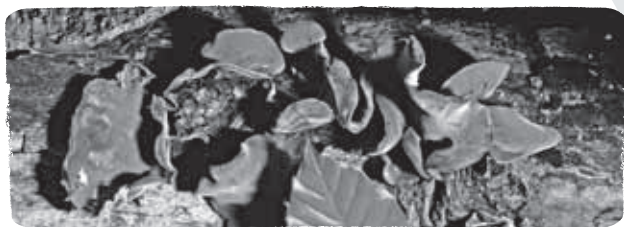
NOVÁK CSABA ZOLTÁN rovata

Szigorúan ellenőrzött gyerekvállalás 16. oldal

Gombavilág vidékein

ZSIGMOND GYÓZÓ rovata

A júdásfüle gomba 17. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Csudás jégencsék és fűfényképek mesterei

A szín-téren a Heather Ackroyd –

Dan Harvey művészpáros 18. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Az építészet 20. századi csodái 20. oldal

Épületeink családfája (2) 21. oldal

Történetes történelem

EGRY GÁBOR rovata

Mit is vegyünk ma? 27. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Sokat egy csapásra 28. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója 29. oldal

Laterna Magica 30. oldal

Szócsavargó 32. oldal

Keresztrejtvény 33. oldal

Cimbi képtára 35. oldal

FEKETE VINCE

Cincogósi Elemér

- Verses meseregény -

HARMADIK CIN

Melyben Cincogósi nagy viharba kerül, végül hajlékot talál magának és egy hú barátja lel

Szedte lábát pelénk egyre,
futott, loholt, lépkedett,
le-lenézett, s fel az égre,
s lassan-lassan este lett.
Fülelt ide, nézett oda,
és szaporán szimatolt,
kerek erdő közepében
míg magában bandukolt.
Félt is talán, no egy kicsit,
de ezt nem mondhatta ki,
mert kinek is mondta volna,
szánta volna valaki?
Mert az erdő sűrűjében
senki nem volt, csak a fák,
fák körül meg sűrű bokrok
sokasága vert tanyát.

- Ó, hogy milyen árva vagyok -
sóhajt pelénk hangosan,
s szaporázta kicsi szíve
a dobogást szorgosan.
Tépte vihar, rázta szellő,

borzolta a halk zápor,
bundája már csupa víz volt,
s úgy vacogott, hangjától
visszhangzott a berek, erdő,
fogai úgy zenéltek,
nem csak félt már, fázott szegény,
és baja volt temérdek.
Újabb szél jött, viharfelhő
takarta el az eget,
fent a fáknak koronáját
és lent a gyepszőnyeget.

És ezt a nagy sötétséget
bősz villámlás verte szét,
mint amikor egy óriás
összecsapja tenyerét.
Rittygett és csattogott már
fentről, lentről, oldalról,
tócsák várták, veszedelmek
jobbfelőlről és balról,
ágaskodtak kísértetek,
ijesztgető szellemek,

hogy a pele teste-lelke
mindenestől reszketett.
S hogy az egyik szellem eltűnt,
jött egy újabb, ijesztőbb,
nem láttatok, csakis képen,
ily borzasztó kifestőst.

De aztán elcsendesedett,
jött mindjárt a csendes éj,
és az égre felballagott
egy nagy sárga holdkaréj,
felugráltak a hold után
lassacskán a csillagok,
mint egy tejszínhabos kávé,
s vele mind az illatok.
Hősünk végre fellélegzett,
egy fa alatt megállott,
feltekintett tetejére:
- Én ma itten meghálok.
Lerázta a bundájáról
a vizet s a permetet,
elhagyatott odút látott:
- Nos, én ide felmegyek.

Bekúszott egy pici lyukon,
félhomály ott s meleg volt
bent az üreg belsejében,
mikor szépen elvackolt.
Betakarta minden tagját
pihepuha tollakkal,
éhségét is csillapítva
egy ott talált friss makkal.
Jó meleg volt, puhaalom,
dunya, paplan, kispárna,
el is bóbiskolt egerünk,
álom vette szárnyára.
Röpítette messze-messze,
sok-sok mérföld százára,
hol az övéi tán várták:
Teringette tájára.

Olyan szép volt az az álom,
lehet, soha fel sem kel,
ha valami apró neszek

Csillag István illusztrációi

mindjárt nem ébresztik fel.
S amikor a szemét nyitja,
– Uramisten, ne hagyj el! –
hát valami ott mocorog
az ajtónál, ahogy kell...
Ahogy kell, ha ágyacskádban
alszik már egy idegen,
birtokolja kis hajlékod,
s veled akkor mi legyen?

Arra ébredt, s nyitotta ki
a két gombnyi szemecskét,
hogy egy állat mocorog és...
bejönne, ha tehetné.
Feküdne a fekhelyére,
falna makkot s mogyorót,
de Valaki ott fekszik már...
egy kását fújó, hortyogó.
Toppant hát a hazatérő,
s kicsihol egy pici szót,
mert aki most megérkezett,
nem más, szintén pele volt.
– Pele van benn? Akár egyéb,
egér, mókus, rágcsáló,
de a vackom elfoglalta...
és idegen... megszálló.

– Hé, te, ki vagy, hogy mersz ide
éj évadján bemászni?
Más lakában hogy merészelsz
kutatni meg szaglászni?
Szerteszét e nagy erdőben
van elég más ingatlan,
van odú vagy bokoralj, mi
nem kevésbé vízhatlan.
Mit gondolsz, hogy mért gyűjtöttem,
mire itten a sok makk?
Nem a tied bent itt semmi,
én szereztem magamnak.

Szegény pelénk ijedtében
előrántja fegyverét:
bundát borzol, piszeget is,
akárcsak egy hölgymenyét.
Karmait is mélyesztette
a paplanba s párnába,
mi az, hogy őt megzavarják
legédesebb álmában?

Akárhogy is pörszölködött,
és a dühöt tetette,
mert a másik is pele volt,
s el sehogy sem hihette,
hogy ő ilyen félelmetes,
acsarkodó fenevad.
– Jól van, jól van – mond a gazda –

látom, te is pele vagy,
nem kell mondjad, kis barátom,
tudom, mettől meddig el,
makkból mennyi egy köbméter,
s azt is, amit tenni kell
ez esetben, hogyha barát
kopog hozzád szállásért,
elférünk mi ketten is itt,
hol eddig az egy elfért,
van makk bőven, van mogyoró,
amikor csak akarnánk,
s itt van e nagy kerek erdő,
hogyha ürül a kamránk.

Nos, hogy ilyen egyszeriben
barátság lett és béke,
a két pele leült együtt
a kis ágytak szélére,
jóízűen falatoztak,
s közben végig meséltek,
mind a ketten elmondták, hogy
eddig miként s hogy éltek.
Cincogósi is mesélt és
mesélt Pele Ágoston,
hogy milyen is itt az élet,
hogy milyen az ágas hon,
s hogy az erdő fái között
annyi madár és vad jár,
de ki fürge és eszes is,
nem érheti őt nagy kár,
bundájába nem téphet fog,
s nem szab árkot bősz karom.
– Plusz egy biztonságos odú,
s akkor nyugton alhatom.

Elemér is elmesélte
minden gondját és baját,
előadta, hogyan hagyott
sekrestyét és kamarát.
S azt is, hogy a kamarában
látott ő egy szép álmot,
s az az álom hajszolja most,
pontosabban, mit látott,
mert addig ő egyáltalán,
soha boldog nem lehet,
míg a Hegyet meg nem látja,
s a hegyen a szegletet,
hol egy kastély áll magában,
s Tordon Borzon vár ura
ott éldegél egymagában,
s vele bájos Laura.

– Nos hát, édes jó pajtásom,
Istenuccse, nem bánom.
– Így szólt Pele Ágoston most,
s hátrébb ült a kis ágyon,

s várt egy kicsit, addig, amíg
elropogtat egy magot,
s hogy a falatot lenyelé:
– Mondok neked egy nagyot,
mért ne mehetnének mi ketten,
eljöhetnének veled én,
nem is volna olyan erős
szövetség, mint Te meg Én.
Egyedül itt éldegélni
nem lányálok, úgy hiszem,
mikor a szívemben én is
egy szép hölgy képét viszem.

Egyébként az én hazám is
ott lesz, hol a tied van,
Teringette fái között,
egy jó meleg alomban.
Mikor onnan útra keltem,
vitt a vér s a kalandvágy,
de most már megelégettem,
minden részem oda vágy.
Pacsit ide, jó barátom,
Cincogósi Elemér,
ha mi ketten együtt megyünk,
soha minket baj nem ér.

És hogy ezeket kimondta,
mellsót ráz a két barát,
egyik a másiknak szépen
ropogtatja derekát.
– De most aztán tegyük el már
testecskénket holnapra,
hajtsuk le a fejecskéket
puha párnaágakra.
Úgy is tettek mind a ketten,
perce nem volt, s aludtak,
mint amikor fele megvan
egy fárasztó nagy útnak.

(Folytatása a következő lapszámunkban)

Eleven jellemrajzok az időben

Az, hogy valamelyik szerző életműve maradandónak, időtállóan bizonyul-e az irodalomtörténet szemszögéből és az olvasóközönség ízlése szerint is, több dologtól függ, több mindennek tulajdonítható. Egyes esetekben az illető alkotó életútjának, az annak mentén felsorakozó, sokszor legendába illő történéseknek is köszönhető az akár évszázadokon átívelő ismertség, máskor a társadalmi és kulturális körülmények is hozzájárulnak a hírnevessé váláshoz, de természetesen, így vagy úgy, jól megírt alkotás is kell ahhoz, hogy a szerző „kibérrelhesse” hosszú távra szóló helyét az irodalomban.

A román irodalom egyik meghatározó jelentőségű szerzője, a százhatvan éve született és száz éve elhunyt **Ion Luca Caragiale** (1852–1912) író, drámaíró, költő, újságíró esetében kétségtelenül megvan a jól megírt alkotás, és az is bizonyos, hogy manapság ő az egyik fölöttébb olvasott és színpadon játszott, gyakran idézett és hivatkozott, több mint időszerűnek érzett alkotó – nemcsak a román nyelvi közegben. Lássuk, mi jöhet számításba az ő esetében az említett tényezők közül!

Életútja nem bővelkedik különösebben látványos fordulatokban. 1852. január 30-án jött világra a Dâmbovița megyei Haimanale községben, amely ma az ő nevét viseli. Iskolai tanulmányait Ploiești-en és Bukarestben végezte el, aztán 1868–1870 között Bukarestben tanult mimikát és szónoklatot nagybátyja színiiskolájában. Időközben, már fiatalon, verseket írt titokban, de irodalmi debütjére csak később került sor. Az 1860-as évek végén Giurgiu városában megismerkedett, majd barátságot kötött Mihai Eminescuval, aki egy színi társulatnál volt alkalmazásban akkor.

Az 1870-es évek elején, apja kívánságára, írnokként helyezkedett el a Prahova megyei törvényszéken. 1871-ben, apja halála után, előbb a jászvásári (Iași) színháznál, majd a bukaresti Nemzeti Színháznál sűgő és írnok.

Az 1870-es évek közepén a *Ghimpele* (A tüske) című folyóirat munkatársa, első versei is itt jelennek meg. A következő években több más lapnál dolgozott (*Alegătorul liber* – A szabad választó; *Claponul* – A kappan; *Timpul* – Az idő).

1879-ben először mutatták be színpadi művét, az *O noapte furtunoasă* (Viharos éjszaka) című darabot. Ettől kezdve drámaíróként is egyre ismertebb. 1880-ban jelent meg *Conu Leonida față cu reacțiunea* (Leonida naccsás úr és a reakció) című színdarabja, 1884-ben pedig az *O scrisoare pierdută* (Az elveszett levél) című műve.

Ion Luca Caragiale

1881–1883 között Neamț és Suceava megyék tanfelügyelője, 1885-től a bukaresti Sf. Gheorghe liceumban tanított helyettesként. Ugyanebben az évben bemutatták *D'ale carnavalului* (Farsang) című színdarabját, és megszületett fia, Mateiu Caragiale, aki később jelentős író lesz.

1893-ban kiadja és vezeti a *Moftul român* (kb.: A román szeszély) című satirikus folyóiratot. 1900–1901-ben jelent meg *Momente și schițe* (Pillanatképek és karcolatok) című rövidpróza-gyűjteménye.

1901-ben plágiummal vádolta meg egy hírlapíró, *Năpasta* (Megtorlás) című művét egy magyar szerző egyik darabja másolmányának tartva. A bíróság ezt végül rágalomnak minősítette, és az íróként is jelentős ügyvéd, Barbu Ștefănescu Delavrancea védőbeszédének köszönhetően is tisztázódott az ügy.

1903-ban Caragiale a fővárosból előbb Kolozsvárra akart költözni, de végül Berlinben telepedett le, miután nagyobb összeget örökölt. 1912. június 22-én hunyt el berlini otthonában, valószínűleg szívroham következtében.

Caragiale írói világába lépve, ott körülnézve nyilvánvalóan a 19. század végének, a 20. század elejének hamisítatlan román (nagy)városi környezetében találja magát az olvasó. De csak a díszlet köti bizonyos korhoz a Caragiale-szövegeket – és valószínűleg ebben rejlik leginkább mai sikere kulcsa is, az, hogy számos megfogalmazása, színpadi szereplőinek jónéhány replikája szállóigévé alakult, hiszen olyannyira találóan magába sűrít egy-egy emberi jellemvonást vagy korállapotot. Írásainak szereplői ugyanis – több mint érdekes módon – napjainkban is eleven embertípusok,

még ha megszólalásmódjuk tükrében, mint említettem, a 19–20. századok fordulójának „lakói” is. A kishitű, hiú, törtető, naiv, esetlen, felfuvalkodott, folyton értetlenkedő, csetlő-botló ember minden időben jelen van a társadalomban, a mostanában zajló politikai történések, folyamatok is gyakran a múltban már lezajlott hasonló eseményeket idézik fel, ezért érezzük nagyon aktuálisnak Caragiale sztorijait, jeletereit. Persze, a külső körülményrendszer csak kis mértékben segítené elő ezeknek az írásoknak a maradandóságát, ha nem járulna hozzá ehhez döntően az író remek ábrázoló és jellemrajzoló képessége. Műveinek egyik fő mozgatórugója ez, mellette pedig kiváló párbeszéd-alkotói készsége

(ez nemcsak színdarabjait, hanem prózáit is nagyban táplálja), illetve megértést-beleérzést sem nélkülöző, helyenként csipős-karikírozó humora is, ami például Karinthy Frigyes stílusával rokonítja írásmódját.

Háziolvasmányaitokból biztosan ismeritek Caragiale *D-I Goe* című írását – érdemes újraolvasnotok, figyelve a fenti jellemzők jelenlétét is a szövegben. Ezt közöljük most alább, illetve még egy szemléletes, iskolai vonzatú karcolatát (*Érettségi*), megjegyezve, hogy Caragiale műveinek kiváló magyar fordítói voltak-vannak, akik közül Bodor Ádám, Ignác Rózsa, Lőrinczi László, Méhes György, Szász János nevét említjük itt.

Goe úr

(*D-I Goe*)

Nehogy megint osztályisméltésre bukják, nagymamuska, anyuci és Mița tánti megígérték az ifjú Goénak, hogy május tizedikére Bukarestbe viszik.

Bennünket kevésbé érdekel, hogy a három asszonyság egyedül fiacskája, unokája, illetve unokaöccse kedvéért határozta el, hogy a fővárosba rándul. Elég annyi, hogy már kora reggel, szépen kiöltözve ott várják nagy türelmetlenül, az ifjú Goéval együtt X város állomásának peronján a gyorsvonatot, amely majd Bukarestbe viszi őket. Az igazság az, hogy ha valaki elszánja magát egy ilyen nagy fontosságú nemzeti ünnepen való részvételre, annak ugyancsak korán kell felkerekednie. A vonat, amire felszállnak, reggel nyolc előtt tíz perccel érkezik az Északi Pályaudvarra. Goe úr rendkívül türelmetlen, parancsoló hangon ezt mondja nagy dühösen:

– Nagymamuska, miért nem jön már? ... Akarom, hogy jöjjön!

– Jön, rögtön jön, kicsibém! – válaszolja az asszonyság. Megcsókolja az unokáját, és megigazítja a fején a kalapot.

Az ifjú Goe szép matróruháat visel, hozzá szalmakalapot, a pántlikáján ezzel a felírással: *le Formidable* (A rettenthetetlen – ford. megj.). A pántlika alá Mița tánti oda-szúrta a jegyet, mert hát „itt tartják a férfiak a bilétát”.

– Nézzétek már, milyen jól áll neki ez a matrócruha.

– De anyuskám, mondtam már, hogy nem matróc.

– Hát mi?

– Matróc...

– Eh! Mondjátok, ahogy akarjátok. Én úgy mondom, ahogy tudom. Így mondták az én időmben, mikor először jött divatba a gyermekeknél a matróc.

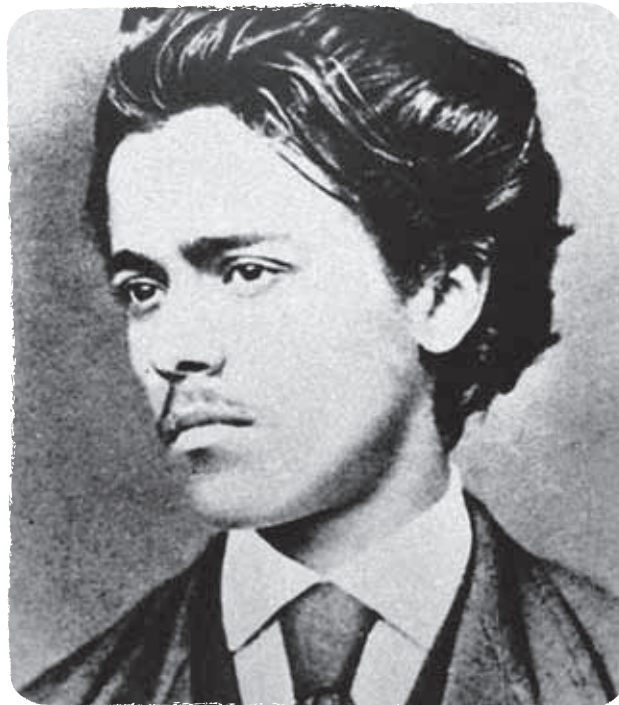
– Ugyan, mind a ketten buták vagytok – szólt közbe az ifjú Goe. – Nem mondják se madrócnak, se matrócnak.

– Hát minek, te kis tudós? – kérdi édes mosollyal Mița tánti.

– Matrác...

– Hát osztán? Nem tanult mindenki annyit, mint te – mondja nagymamuska; megcsókolja az unokáját, s igazít egyet a matrácgalapon.

No de nincs idő további nyelvészeti vitára; itt a vonat, és nem vár sokáig.

Az ifjú Caragiale

Kézfogás az irodalommal

A vonat zsúfolt... Néhány udvarias fiatal ember azonban, aki csak a közeli állomásig utazik, igen jókarátúnak mutatkozik, s átengedi a helyét a hölgyeknek. A vonat elindul... Nagymamuska keresztet vet, aztán rágyújt egy cigarettára... Goe nem hajlandó bemenni a fülkébe, a folyosón akar maradni a férfiakkal.

- Nem szabad! Kisfiú, ne dugd ki a fejedet az ablakon! - mondja egyik fiatal ember Goénak, s egy csöppet visszahúzza.

- Mi közöd hozzá, te csúnya? - mondja a kisfiú, kitépve magát a kezei közül.

Ráfintorog a csúnyára, aztán megint felcsimpaszkodik mindkét kezével a rézrúdra, s kidugja a fejét. A csúnyának válaszolni sincs ideje, amikor a kicsike rémulten visszakapja fedetlen fejét, és üvöltöni kezd:

- Anyuci! Nagymamuska! Tántii!

- Mi az? Mi van? - ugrálnak fel a hölgyek.

- Álljon meg! - bömböli torkaszakadtából, toporzékolva Goe. - Elrepül a kalapom! Álljon meeeeg!

Éppen akkor érkezik a kalauz, s kérdi, kik szálltak fel az utóbbi állomáson.

- Kérem a jegyeket!

A hölgyek megmutatják a jegyeket, s magyarázzák a kalauz úrnak, miért nem teheti Goe is ugyanezt: a jegy a kalap pántlikája alatt lapult, s mivel a kalap elrepült, nyilvánvalóan vele együtt repült a pántlika is, jegyestül, mindenestül. De jegye, az volt...

- Szavamra! Én magam vettem - mondja Mița tánti.

A kalauz azonban hajthatatlan, jegyet követel, ha nincs, a legközelebbi állomáson le kell szállítani Goe urat. Így írja elő a szabályzat: ha az utasnak nincsen jegye, és ezt nem jelenti be, 7 lej 50 bani büntetést fizet, és a legközelebbi állomáson leszállítják a vonatról.

- Hát mi nem jelentettük be? - kiabálja anyuci.

- Tehet arról a gyerek, hogy elrepült a kalapja? - mondja nagymamuska.

- Miért dugta ki a fejét az ablakon? Mondtam neki, hogy ne dugja ki - jegyzi meg epésen a csúnya.

- Semmi köze hozzá! Mit avatkozik bele? - vágja oda Mița tánti a csúnyának.

- Egyszóval, nagysád - mondja a kalauz -, meg kell venniük a jegyet.

- Megvenni? Hát nem megvettük már egyszer?

- Azonfelül még fizetnek egy lej huszonöt banit.

- Még azon felül is?...

- Látod, ha nem nyugszol? - mondja anyuci, és karjánál fogva jól megrázza Goét.

- Mit csinálsz? Megbolondultál? Nem tudod, mennyire érzékeny? - mondja nagymamuska.

Megragadja Goe másik karját, és kirántja anyuci kezei közül, pontosan, mikor a vonat csattogó kerekkel áthalad egy váltón. Nagymamuska húzza egyfelé, a vagon dől másfelé. Eredmény: Goe egy pillanatra elveszti egyensúlyát, és orrával nekibillen a fülkeajtó kilincsenek. Éktelen üvöltésbe kezd... Végül is, nincs mit tenni. Rá kell szánniuk magukat, hogy megfizessék a jegyet, amit a kalauz kiszakít a jegytömbjéből. De kár a kalapért!... Mit fog csinálni Goe úr Bukarestben hajdonfött? S az összes üzletek zárva! - mondaná a tájékozatlan, aki nem tudja, milyen gondos és előre látó a nagymamuska. Hogy is indulhatott volna el a fiúcska pusztán csak szalmakalappal? Hátha esik? Vagy hűvös lesz? És nagymama előhúzza a szatyrából a le Formidable ágyúnaszád egyenruhájához tartozó tengerészsapkát.

- Fáj még az orrocskád, kicsikém? - kérdi nagymamuska.

- Nem fáj... - válaszolja Goe.

- Haljon meg a nagymama?

- Haljon meg!

- Hadd puszilja meg a nagymamuska, rögtön elmúlik! S pusztit nyom Goe orra hegyére, aztán szépen fejére teszi a sapkát.

- Mintha ez a sapka még jobban állna - mondja nagymamuska, és gyorsan megpökdösi, nehogy megigézze. Aztán édesdeden megcsókolja.

- Ugyan bizony, mi nem áll neki jól? - teszi hozzá Mița tánti, és ő is megpökdösi és megcsókolja.

- Hagyd már, úgyis túl fenn hordja az orrát. Ki hallott már ilyet! Új kalap, új jegy! - mondja anyuci rendkívül haragosnak tetteve magát.

- Csak egészséges legyen, hogy még sokat elszaggathasson! - mondja nagymamuska.

Anyuci azonban hozzát teszi:

- Hát anyucit nem akarod megpuszilni?

- Téged nem - mondja vidoran Goe.

- Úgy - mondja anyuci. - Na, hadd csak el!...

Eltakarja a kezével a szemét, s úgy tesz, mintha sírna.

- Úgyis tudom, hogy csak teszed magad! - mondja Goe.

- Ezt akarod te becsapni? - szól nagymamuska.

Anyuci nevetni kezd, kivesz valamit a ridiküljéből, és így szól:

- Aki megpuszil ... azé lesz ... a csokoládé!

Anyuci megpuszilja Goét, Goé anyucit, elveszi a csokoládét, és megint kimegy a folyosóra.

- Kicsibém, ne dugd ki többé a fejed az ablakon!... Kész csoda, hogy milyen okos ez a gyerek! - mondja nagymamuska.

Alexandru Vlahuță, Caragiale és Barbu Ștefănescu Delavrancea

– Szavamra, ijesztően okos – teszi hozzá Mița néni.
Mialatt künn Goe a csokoládét majszolja, az asszonyságok belemerülnek a beszélgetésbe... A vonat most éppen Crivinától Periș felé robog.

– Mamucikám, nézd meg, mit csinál odakinn a gyerekek! – mondja anyuci nagymamuskának.

Nagymamuska öregesen felkászálódik és kimegy a folyosóra.

– Goe! Csibém! Goe! Goe!

Goe – sehol.

– Jaj nekem! – sikít az asszonyság. – Nincs sehol a fiú! Hol a fiú? Hol a fiú? ... Vége a gyermeknek!

A másik két asszonyság is kiront...

– Kiesett a gyermek a vonatból! Jaj, meghalok!

Egyszer csak, a vonat zakatolása ellenére, hallani lehet, hogy döngetik az ajtaját annak a helyiségnek, ahova egyszerre csak egy személy szokott elvonulni.

– Goe! Itt vagy, lelkem?

– Itt!

– No! – mondja nagymamuska. – Gyere már ki! Jaj, de megijesztettél!

– Nem tudok – üvölti az ajtó túloldaláról Goe.

– Jesszus! Csak nincs hascsikarásod?

– Nincs! Nem tudok kijönni...

– Rácsukódott az ajtó! – szól nagymamuska, és kívülről próbálja fessegetni.

– Nem tudom kinyitni! – üvölti Goe kétségbeesetten.

– Uramisten, el ne hagyj! Még rosszul lesz ott bent a gyerekek!

Végre aztán megjelenik a kalauz a jeggyel: megkapja a pénzt és kiszabadítja a foglyot, akit mindhárom asz-

szonyság forrón összevissza csókol, mintha hosszú távollét után látnák viszont. Nagymamuska rászánja magát, a folyosón marad, egy idegen bőröndre telepedve, s őrzi Goét, nehogy megint történjék valami a lelkecskémmel. A lelkecském felfedez a folyosó sarkán egy fémpántot, s a végén egy fogantyú-szerkezetet. Felkapaszkodik a bőröndre, megragadja a kezével a fogantyút, és elkezd húzni.

– Ül le szépen, kiciském, nehogy elronts valamit! – mondja nagymamuska.

A vonat nagy sebességgel folytatja útját Periștől Buftea felé. A 24. kilométer táján azonban sűvítés hallatszik, aztán riadójel, három rövid fütty, a vonat hatalmas rázkódással megáll.

– Mi az? Mi történt?... – valamennyi utas ijedten ugrik ajtóhoz, ablakhoz, a lépcsőre.

– Goe! Angyalkám! Goe! – sikítja Mița tánti, s kirohan a fülkéből.

Valaki, nem lehet tudni, melyik vagonban, meghúzta a vészféket. Melyik vagonban?... Ezt nem nehéz megállapítani; a vészféket csak úgy lehet meghúzni, hogy egyúttal a fogantyúra erősített, plombált zsinog is elszakad. A vonat személyzete fejveszetten szaladgál, vizsgálja a teljes erővel lefékezett szerelvényt. A vonat úgy lefékezett, hogy a mozdonyvezetőnek tíz percre is szüksége lesz, amíg ismét annyi gőzt tud sűríteni, hogy kimozdítja a helyéből. Ezalatt a kalauzok és a vonatvezető vagonról vagonra nyargalnak, s vizsgálják a vészfékeket.

Ugyan ki találja ki, melyik vagonban szakadt le az ólompecsét és hol húzták meg a fogantyút? Csodálatos, de pontosan abban a vagonban, ahonnan annak előtte a matróz-

kalap kirepült. Hogy ki? Ki húzta meg a fogantyút? Nagymamuska a fülke mélyén alszik karjában a kicsibéjével. Nem lehet rájönni semmiképpen, ki húzta meg a foganyút.

A vonat végre elindul, és néhány perces késéssel megérkezik Bukarestbe. Mindenki leszáll. Nagymamuska szépen felrakja a sapkát Goéra, megpökdösi a drágát,

nehogy megigézzze, faggatja, fáj-e még az orra, majd gyöngéden megcsókolja.

Aztán az asszonyságok kocsiba szállnak a kicsibéivel, s nekivágnak a városnak.

- A bulivárra, kocsis, a bulivárra!...

Méhes György fordítása

Érettségi

(Bacalaureat)

Mikor reggel kilépek a házból, vágató kocsis fordul be az utcámba; a kocsiban madám Caliopi Georgescu, jó barát-nőm. Tisztelettel üdvözlöm. Amint meglát, napernyőjének hegyét erősen a kocsis hátába nyomva, megállítja a kocsit.

- Kezét csókolom, asszonyom - mondom, és közelebb megyek.

- Magához indultam! - feleli a hölgy izgatottan.

- Hozzám?

- Igen... Segítsen rajtam, kérem!

- ?!

- Segítsen rajtam! Nagy baráti szolgálatot kell nekem tennie... Barátot szerencse hoz, de szükség próbál; ha'lám milyen barátunk nekünk.

- A legnagyobb örömmel, asszonyom, ha tehetem...

- Teheti!... Ne mondja, hogy nem teheti... kell hogy tehesse!

- Végtére is, mi az, miről van szó?

- Maga ismeri őt... Tudom, hogy ismeri!

- Kit?

- Barátja magának... Tudom, hogy barátja!... Ne mondja, hogy nem barátja!...

- Kicsoda?

- Popescu, a filozófiatanár.

- Ismerősök vagyunk, igaz. De hogy éppen olyan jó barátok lennének, azt nem mondhatom.

- Hagyja csak, tudom én...

- Tehát?

- Tehát, nyomban szálljon be mellém a kocsiba, menjünk hozzá, szóljon egy jó szót Ovidiuért.

Az olvasónak tudnia kell, hogy Caliopi Georgescu asszonynak három fia van: Virgiliu, Horațiu és Ovidiu Georgescu. Virgiliu harmadéves joghallgató; Horațiu másodéves, és Ovidiu ugyanannak a karnak első évére akar beiratkozni. Ovidiu most teszi le líceumi záróvizsgáját, és jóllehet, mint Caliopi asszony mondja, minden tantárgyban kivágta a rezet, az Etikával meggyűlt a baja.

- Képzelve - mondja izgatottan az anya -, üldözi a gyermeket! Kettébe akarja törni a karrierjét! Amilyen érzékeny Ovidiu, még elemésztí magát... Tudja, mit mondtott nekem? „Anyuci, ha veszejtek egy évet, megölöm magam!” Amilyen ambiciós, megteszi... Képzelve, hármast adott neki, mikor neki hatos kell... és miből? ... éppen Etikából... Há'sze, maga csak ismeri Ovidiut kicsi korától... Tudja, milyen nevelést adtam neki!

- Hogyne tudnám!

- Hallj oda, éppen Etikából... Szálljon fel, kérem!

Azzal helyet szorít a kocsiban maga mellett.

- Asszonyom - mondom -, nem lett volna jobb, ha maga Georgescu úr ment volna el a tanárhoz? Tetszik tudni, Georgescu úr fontos ember, mint apa is másként... Én... ugye... mint idegen...

- Kutyaféle! Hogy oda ne rohanjak! Georgescu! Fogalma sincs, hogy Georgescu milyen indifferens a fiúkkal! Ha Georgescutól függ, se Virgiliu, se Horațiu nem lenne egyetemista. Ha Georgescutól függött volna, bakalória nélkül maradtak volna a fiúk... Szálljon fel, kérem.

Matei fiával

- Nincs szükség kocsira, asszonyom, gyalog megyek.
 - Úristen! Ha már kocsink van... Szálljon fel, kérem.
 Fel kellett szállnom, és elindultunk.
 - Hova megyünk? – kérdezem Caliopi asszonyt.
 - A tanárhoz...
 - Nem tudom, hol lakik...
 - Tudom én... ne törődjék velem. Jobbra, kocsis!
 És a hölgy erélyesen rácsap napernyőjével a kocsis jobb karjára.

- Gyorsabban!
 Üti balról, üti jobbról, megint jobbról, megint balról.
 Végül a napernyő hegyét a kocsis hátába nyomja, mire az megáll.

- Nézze – mondja Georgescuné –, az a sárga házacska a szatócs mellett. Bemegy az udvarba, a hátsó ház jobbra... Ott lakik... Én itt megvárom.

Leszállok a kocsiról, s elindulok forró fohászokat eregetve az ég felé, bár adná az Úristen, hogy ne legyen odahaza a filozófiatanár. Belépek, a lakásához érkezem, kopogtatok. Az ég nem akarta meghallgatni fohászomat, a tanár úr otthon van... Hogyan kezdjem?... Messziről kezdem... Aszondom:

- Popescu tezsvér, különös tanterve és szabályzata van a mi iskoláinknak: túlságosan egyenlő fontosságot tulajdonítanak minden tantárgynak, s ez hátrányos a tanmenet, akarom mondani a haladás szempontjából; mert végtére is, mit akar nevelni az iskola az ifjú generációkból, azokból, akik azért mennek oda és azt keresik, érted, mert szisztematikus műveltséget keresnek, hogy a társadalom hasznos polgáraivá váljanak, ki-ki a maga társadalmi ágának területén?...

A tanár ámulva néz rám, nem ért egy szót sem. Én folytatom:

- Példának okáért, képtelenségeket tapasztaltam iskoláinkban, hogy tanulásra született kiváló gyerekeket osztályisméltésre buktattak, mert nem volt elégséges osztályzatuk zenéből vagy tornából... Érted, egy évi kérés, mert nincs hajlama a zenéhez vagy a tornához... Be kell látnod, ez ugyanolyan képtelenség, mintha arra kényszerítenél egy jogot tanulni vágyó fiatalembert, hogy egy évet veszejtsen, mert nem erős oldala az Etika... Mi köze az Etikának az ügyvédi pályához, amelyet a fiatal ember föl akar karolni?... Semmi, te vagy a megmondhatója!

A tanár még inkább ámulva mereszti rám a szemét... Látom, és azt mondom magamban: nem megy! Nem megy az én messziről-szisztémámmal! Szarván kell ragadni az ökröt!

- Nézd csak, Popescu tezsvér, hagyjuk az elvi kérdéseket. Tudod, miért jöttem hozzád?

- Nem.
 - Azért jöttem, hogy megkérjelek, adjál Ovidiu Georgescunak, akit hármásra vizsgáztattál tegnap Etikából, egy hatost...

- !
 - Ne mondd, hogy nem teheted!... Tudom, hogy teheted! Kell, hogy tehedd!...

- Akkor mindenkinek...

- Akkor mindenkinek!

- Jó, de hát...

- Ne mondd, hogy nem teheted!... Tudom, hogy teheted. Kell hogy tehedd!... Mindenkinek! Mind jó családból való gyerekek!

A tanár – ő is jó családból való – azt mondja:

- Rendben! Ha jó családból valók, megpróbálok hatost adni mindenkinek.

- Megígéred?

- Tanári becsületszavamra.

Boldogan távozom. Georgescuné türelmetlenül várt.

- Szóval?

- Szóval mindenkinek.

- Mindenkinek? Hogyhogy?

- Világos... Mind jó családból valók...

- Milyen jó családból valók?...

- Mint Ovidiu.

- Nem értem.

- Jó jegyet ad – mondom – minden fiúnak.

- Ovidiunak is?

- Elsősorban... Hatost ad nekik Etikából, mert mind jó családból valók.

Ebéd után levélkét kapok Georgescunétól, melyben közli, hogy Ovidiu megkapta az óhajtott osztályzatot, és arra kér, este vacsorázzam velük. Magától értetődik, hogy nem mulasztottam el profitálni a grácia kegyes meghívását.

Királyi vacsora volt. Pezsztől ittunk Ovidiu Georgescu egészségére, ragyogó karrierjére. A boldogság tetőpontján Caliopi asszony szíve minden melegével megcsókolta szeretett ivadékát, akinek sikeres vizsgájával egyelőre véget értek anyai palpitációi.

- Phú! – mondta a szerencsételtett román matróna, pohár pezsztől nyújtva felém: – Ezt megúsztuk! Letettem ezt a bakalóriát is!

(Szász János fordítása)

Zsoldos Z. Csaba összeállítása

VÉGH BALÁZS BÉLA

„Az én szívemben boldogok a tárgyak”

GÁTI ISTVÁN

A szigorú szemüveg

Nagyi táskája mélyén
Van egy parányi üveg.
Ott egy különös rém él:
A Szigorú Szemüveg.
Nagyi orrán, ha látom,
Sosem kérdem: - Miért ez?
Van neki másik három,
S ebben mindig kikérdez.
Egyet az utcán visel,
Az olyan szelíd, kerek,
S van neki kettő, miben
Főzni meg varrni szeret.
Nagyi különben kedves.
Máskor sohase szól rám.
Mégis szigorú csend lesz,
Mégis szigorú csend lesz,
Mikor ő ül az orrán.
Sok volt talán a játék.
Ebből magolás lesz még.
Rám dől szomorú árnyék.
Makogom csak a leckét.
S ha szavaim e kínban
Eltévesztik helyüket,
Orrán tüzesen villan
A Szigorú Szemüveg.

Gáti István

A szemüveges nagymama ismert toposza a gyermekirodalomnak, írók és költők előszeretettel mesélnek róla, leginkább saját nagymamájukra gondolva. A kisgyermek általában nagymamájuk „tartozékának” tekintik a szemüveget, gondolkodásukra jellemző metonimikus társítással azonosítják a tárgyat a személlyel.

Gáti István versében annak a felemás érzelmi viszonyulásnak az alakulását követhetjük nyomon, amellyel egy unoka a szemüvegcsereket fogadja. Ahogyan a nagymamai szerepkör változik, úgy változik a szerepkörökhöz tartozó tárgy, a szemüveg megítélése is: a szelídtől a szigorúig. A szemüveg nemcsak a bölcsesség és a szigor szimbóluma a versben hanem a szelídségé, a jóságé és a szereteté is. Bizonyos élethelyzetekben (utcán, főzés és varrás közben) a „szelíd” szemüveg viselésekor a hagyományos nagymamával találkozunk megszokott szerepkörben: „Egyet az utcán visel. / Az olyan szelíd, kerek. / S van neki kettő, miben / Főzni meg varrni szeret.” Természetesen ennek a szemüvegnek a hatása alatt cselekvő, megbocsátó és elnéző nagymama alakja a kedvesebb: „Nagyi különben kedves./ Máskor sohase szól rám.”

A kisgyermek képzeletében a nagymama szemüvege mitikus-mágikus tárggyá növekedik, különösen komorabb, tiszteletet parancsoló változatában, „Szigorú Szemüveggént”. Nagybetűs jelölése, megszemélyesítése a tárgyhoz való érzelmi viszonyulást érzé-

Herbszt László illusztrációja Finy Petra A csodálatos szemüveg című kötetéhez (Naphegy Kiadó, 2011)

kelteti, az alliteráció használata pedig csak fokozza a kiváltott hatást, pszichikai többletet közvetít. A vers végére szinte önálló életre kel, egyéniséggé alakul a tiszteletet parancsoló tárgy: „Orrán tüzesen villan / A Szigorú Szemüveg.” A mágikus-mitikus gondolkodásmód hozzátartozik a kisgyermekkorhoz, lényegét tekintve azonos a primitív, természeti népek gondolkodásával: a tárgyaknak különös képességet, varázserőt tulajdonítanak. A tárgyakhoz kötődő mágikus képzetek hatással vannak a személyre, irányítják érzelmeit és cselekedeteit.

A nagymama alakjának és a szemüvegnek, azaz a személynek és a tárgynak a felemás megítélése ellenére érzékelhetjük a vers sorai között az unoka szeretetét. Ám a világhoz és benne a személyekhez pozitív érzelmekkel közeledő kisgyermek számára érthetetlen a zavaró tényezők jelenléte. Csupán sejtései vannak arról, hogy a „Szigorú Szemüveg” és a hatása alatt álló nagymama szokatlan viselkedése a tanulással és a leckék kikérdezésével függ össze: „Sok volt talán a játék. / Ebből magolás lesz még. / Rám dől szomorú árnyék.”

Többek között a szemüveg

Sétára készülődünk az unokámmal, a táskámba kerül a maroktelefon, a kulcsaim, pénztárca, fényképezőgép, golyóstoll, papírvágó kés, rágógumi, reklámszatyor, szemüveg. A négyéves Klárka élénk érdeklődéssel figyel minden mozdulatomat, és hazajövet rögtön rávesz arra, hogy a táska tartalmával közeli ismeretségbe kerüljön. Ennyire fontosak lennének számára hétköznapjaink banális eszközei? A gyermeket, a világ valamennyi gyermekét valójában sohasem maguk a tárgyak érdeklik. Hozzánk szeretnének közelebb kerülni ezeken keresztül, mert ösztönösen érzik, tudják, hogy mindez csak álca, paraván, amely mögött valahol ott bujkál, rejtőzködik a valódi, hamisítatlan apa, anya, nagymama.

Moholy-Nagy László 1919 táján szénnel rajzolt, fiatalkori, szemüveges önarcképén egy egészen más, a titokzatosságot eleve elvető konstruktivista képi világ elevenedik meg előttünk. Itt a szemüveg nem takar, hanem formailag beépül az arcba, mint a portré gömbökre, körökre tagolt, gubancos világának elválaszthatatlan, magától értetődő eleme, képileg mintegy tovább fokozva annak feloldhatatlan ellentmondásoktól terhes hangulatát. A Bauhaus oktatója, Chicagóban a New Bauhaus irányítója, a két világháború közötti kísérleti filmezés egyik kiemelkedő alakja önarcképében mintegy előrevetíti azokat az olykor gyötrelmes, máskor felemelő erőfeszítéseket, amelyeket élete során, gyakran erőn felül, a képzőművészet formanyelvének radikális megújítása érdekében végzett.

Hozzá hasonlóan az idők során nekem is lett néhány szemüvegem. Nem sokat tudok róluk, valójában még azt sem sejttem, hány darab van belőlük, és úgy gondolom, hogy ezzel még nagyon sokan lehetünk így. Azt viszont

szerencsére a magyarországi Herbszt László grafikusművésszel és Gáti István költővel együtt biztosan tudom, hogy nincs titokzatosabb, különlegesebb tárgy, mint a világ mindenkori nagymamáinak a szemüvege, amely a tapéta rajzolt kígyói, békái körében, gyöngysorok, régmódi rózsaszínű kalapok, fénylő szemű kiskutyák varázslatos országában olyan őslakos, teljes jogú polgár, mint a fehér haj, a „tüzes villanás” vagy a bátorító puzsi.

Muhi Sándor

Moholy-Nagy László: Önarckép (1919 körül, szénrajz papíron)

A szeretet próbája

Egy fiatal lány a réten járva megpihen a rózsabokor alatt. Amíg alszik, sárga kígyó bújik be a kebelébe. Ott – a moldvai csángó változatok megfogalmazásában – „Csibbedi szívemet, / Eszi e májamat, / Piros vérem szívja, / Dorokam szorissa.” „Úgy eszi szívemet, / Hirvassza színyemet.” Kétségbeesetten fordul szüleikhez, előbb apjához, aztán anyjához, harmadszor pedig a bátyjához. Mindhiába, mert segíteni egyikük sem hajlandó rajta: *Inkább elveszek én / Szép leányom nélkül, / Mint fél karom nélkül* – feleli rendre az apja, az anyja és a testvérbátyja. Negyedszer mátkájához fordul, aki fél karja árán is hajlandó megmenteni kedvesét. Amikor benyúl a lány kebelébe, nem kígyót, hanem aranyalmát vagy aranyat vesz ki onnan.

A tragikus történet hőse egy olyan fiatal, akit a bajban a családja magára hagy. A balladától eltérő módon azonban nem kell elpusztulnia. A történet azt hirdeti, hogy a szerelem fölötté áll a vérségi kapcsolatnak. A segítséget megtagadó családtagok megszégyenülnek, a szerelem próbáját kiállt szerető pedig jutalmat kap.

A magyar balladát 1813 óta ismerjük, összesen közel száz lejegyzéséről tudunk a magyar nyelvterület minden régiójából, Moldvából, a székely székek mindenikéből, a Mezőségről. A moldvai változatokban az áldozat gyakran pásztorlegény, aki a következő szavakkal ad Istennek

hálát: „Nem vala már nékem / Sem egy igaz apám, / sem egy igaz anyám, / csak szűbéli mátkám.” A szomszédos román és a bolgár népballadákban is fiú a bajba jutott szereplő.

A történetnek sok eltérő változata ismert Európában. Az angol balladában a fiatal legényt halálra ítélték, és a börtönből kell őt kiszabadítani. Az ukrán ballada hőse fogságba esett, levélben kér váltságdíjat családjá tagjaitól. Csupán a kedvese hajlandó válaszolni kérésére. Szintén ukrán, valamint bolgár történetben egy vízben fuldokló fiatal kéri a segítséget. Több nép (németek, olaszok, skandinávok) balladájában egy lányt kalózok raboltak el, velük kell egyezkedni szabadon engedéséért.

A történetnek ismert egy korábbi, középkori, mesei változata is. Eszerint a hős születésekor megjósolják, hogy korán a halál áldozata lesz. Egyik szolga közbenjárására a szigorú jóslatot sikerül enyhíteni: a fiatal hős annyi évvel élhet többet, amennyi évet valamelyik családtagja a saját életéből átenged számára. Ám egyedül kedvese hajlandó áldozatot hozni érte.

Azzal a balladaváltozattal ismerkedjünk meg, amelyet Szabó Sámuel marosvásárhelyi diákja, Kovács Gyula jegyzett le Mezőbándon, 1863-ban. Ebben a történetben a lány szolgálni megy, fizetségét, az aranyat keblébe rejt, s ő teszi próbára családjá tagjait.

Sárga mérges kígyó

- Sárpatakra jártam, ott elsötétedtem,
Lefekvém, lefekvém Sárpatak végére.
Kebelembe bújjék sárga mérges kígyó.
Vegye ki, vegye ki, lelkem édesapám,
Sárga mérges kígyót az én kebelemből,
Mert bizon megeszi tudómet, májamat.
- Bizon nem veszem én, kedves szép leányom!
Vidd el az anyádhoz, talán ő kiveszi.

- Sárpatakra jártam, ott elsötétedtem,
Lefekvém, lefekvém Sárpatak végére.
Kebelembe bújjék sárga mérges kígyó,
Vegye ki, vegye ki, lelkem édesanyám,
Sárga mérges kígyót az én kebelemből,
Mert bizon megeszi tudómet, májamat.
- Bizon nem veszem én, kedves szép leányom!
Vidd el a bátyádhoz, talán ő kiveszi.

- Sárpatakra jártam, ott elsötétedtem,
Lefekvém, lefekvém Sárpatak végére.
Kebelembe bújjék sárga mérges kígyó,
Vegye ki, vegye ki, lelkem kedves bátyám,
Sárga mérges kígyót az én kebelemből,
Mert bizon megeszi tudómet, májamat.
- Bizon nem veszem én, lelkem kedves húgom,
Vidd el a mátkádhoz, talán ő kiveszi!

- Sárpatakra jártam, ott elsötétedtem,
Lefekvém, lefekvém Sárpatak végére.
Kebelembe bújjék sárga mérges kígyó,
Vegye ki, vegye ki, lelkem kedves mátkám,
Sárga mérges kígyót az én kebelemből,
Mert bizon megeszi tudómet, májamat.
Kezére tekeré sárga keszkenőjét,
Kebelébe nyula s kivevé a kígyót.

- Nem szánom apámat, mert ő se szánt engem,
Nem szánom anyámat, mert ő se szánt engem,
Nem szánom bátyámat, mert ő se szánt engem,
Szánom a mátkámat, mert ő is szánt engem:
Kebelemből kivevé sárga mérges kígyót!

Keszeg Ágnes illusztrációi

Mezőbánd (Marosszék), 1863. Gyűjtő: Kovács Gyula
Közölve: Szabó Sámuel: *Erdélyi néphagyományok 1863-1884.*

Közléteszi Olosz Katalin. Európai Folklor Intézet - Men-
tor Kiadó, Budapest - Marosvásárhely, 2009. 133-134.

Szigorúan ellenőrzött gyerekvállalás

A kommunista pártok hatalomra kerülésük után az egész társadalmat ellenőrzésük alá vonták. Az új, grandiózus gazdasági terveikhez, a termelés növeléséhez virágzó, egyre népesebb társadalomra volt szükségük. Minél több ember, annál nagyobb termelés, minél nagyobb termelés, annál nagyobb gazdasági és katonai erő, gondolták. A helyzetet az is nehezítette, hogy a második világháború jelentős embervesztést okozott a legtöbb országban. A közel 13 és fél milliós Magyarország több mint 900 000, míg a 19 és fél milliós Románia 600 000 embert veszített el. A háborús embervesztések jelentős mértékben csökkentették a munkaerőt. Romániában az 1946–1947-es szárazság csak tetőzte a szegénységet, ami szintén nem kedvezett a gyerekvállalásnak.

A kommunista pártok két módon próbálták elősegíteni a gyerekvállalást (mondhatni, a szokásos kettőség jellemezte ez esetben is politikájukat): egyfelől kedvezményekkel, másfelől szigorú ellenőrzéssel. Igyekeztek megfelelő oktatási körülményeket teremteni, óvodákat, iskolákat építettek, különböző juttatásokban részesítették a kismamákat. Másrészt viszont szigorú törvénnyel tiltották a terhesség-megszakítást. Ilyen körülmények között a nők, a születések sem mentesültek az ellenőrzés alól. A Román Kommunista Párt hatalomra kerülése után azonnal lépett, 1948-tól a terhesség megszakítást három hónaptól öt évig terjedő börtönbüntetéssel sújtották Romániában. Az ötvenes évek második felétől egy kicsit enyhült a kommunista diktatúra szorítása. Ennek tulajdonítható, hogy Gheorghiu-Dej első titkár engedélyezte az abortuszt, de csak külön, megfelelően indokolt kérés esetében. Magyarországon az 1956-os forradalom törölte el ezt a fajta szigorúbb beavatkozást nők és családok életébe. A terhesség megszakítást továbbra sem támogatták, de esetenként kérényezni lehetett. Nem úgy a Nicolae Ceaușescu vezette Romániában. Ceaușescu viszonylag gyorsan szakított elődje abortuszpolitikájával. A diktátor úgy gondolta, hogy annál erősebb egy ország, minél többen lakják. Arról álmódott, hogy egy 25 milliós lakossal rendelkező Románia vezetője lesz, hogy az ország ezáltal valóságos középhatalom lesz Kelet-Európában. Ő maga is egy népes parasztcsaládból származott, harmadik gyermekként a tíz közül. Úgy gondolta, bőven elégséges lesz, ha munkahelyeket, lakást és oktatási intézményeket biztosít az embereknek. 1966-ban meg is hozták a hírhedt 770-es rendeletet, dekrétumot,

amely kemény büntetéssel sújtotta a terhesség megszakítást. Az abortusz tilalma oda vezetett, hogy megnőtt a törvénytelen beavatkozások száma, amely rengeteg veszélyt hordozott magában. Az orvosok félték a büntetéstől, ritkán vállaltak ilyen műtéteteket. Az orvosi felügyelet nélküli beavatkozások nagyon sokszor súlyos következményekkel jártak. Több kismama életét vesztette egy-egy ilyen illegális beavatkozás után. A hírhedt titkosrendőrség, a Szekuritáté még az informátorait is bevette annak érdekében, hogy kinyomozzák, ki készül terhesség megszakításra, vagy melyik orvos hajlandó bevállalni ilyen beavatkozást. (Ezzel a témával foglalkozik például Cristian Mungiu *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile* című 2007-es játékfilmje – szerk. megj.)

A tiltás következtében jelentősen megnövekedett a születések száma. A rendelet után 10–15 évvel született gyerekeket a közmelegézet „dekrét-gyerekeknek” nevezte. Amikor ez a generáció óvodás-, illetve iskoláskorú lett, jelentős nehézségeket okozott az oktatási intézményhálózat kibővítése, hogy befogadhassa őket. Amikor felnőtté váltak, ugyanilyen gondot jelentett, hogy munkahelyeket biztosítsanak számukra. Ceaușescu azt szerette volna, hogy a „dekrét-gyerekek” generációja erősítse meg a rendszert, a diktatúra hatalmát. Érdekes módon 1989-ben pontosan ez, az akkor fiatal generáció volt a legelégedetlenebb a szocializmussal, és aktívan részt vett Ceaușescu rendszerének megdöntésében.

(A sorozat munkatársa Egry Gábor történész)

Csillég István rajza

A júdásfüle gomba

(*Auricularia auricula-judae*)

A júdásfüle gomba egyik legérdekesebb nevű – egész évben termő – ehető gombánk. Termőteste kezdetben csésze alakú, de aztán hamar lefelé néző, fül alakú lesz, 2,5–5–(10) cm méretű. Felszíne bolyhos, bársonyos, színe sötétbarna vagy feketésbarna, lehet ráncos is, széle szabályos. Termőrétege sima, esetleg egy-két ráncsal, barnásfeketés. Húsa vékony, alul és felül kocsonyás, középen merev, porcos. Élő és holt lombos fák ágain, tuskóján terem. Más fajjal nem téveszthető össze.

Egész Európában elterjedt, mégis alig ismert. Kevés magyar és más népi neve is ezt húzza alá. Népi elnevezései közé tartoznak nálunk: *barátfül(e)* (Udvarhelyszék, Csíkborzsova), *bodzafagomba* (Balatonmellék), *dréle* (Moldva), *fafülű (gomba)* (Baranya), *fülgomba* (Szeged vidéke), *nyuszifül* (Baranya, Darány), *szamárfül* (Baranya, Darány), *zsidófüle* (Bakony vidéke).

Egy flamand gombász (Bart Buyck) a flamandban, hollandban, franciában, németben is júdásfülének mondott gomba mondai, bibliai alakkal való kapcsolatáról tudósított nemrég. Állítólag Júdás levágott egyik füléből egy darabot, mielőtt felakasztotta magát a bodzafára, ebből nőtt ki a gomba.

Tudunk a júdásfüle gomba szemfájás elleni használatáról. A *bodzafagombát* bokráról leszedik, meleg vízben áztatják és a beteg szemre kötik. Gunda Béla írja, hogy Szentegyházásfalu magyar pásztorai szerint a nagy fatuskók tövében nő az apró, fekete „*barátfüle*” gomba. Ezt összeszedik, vízzel leöntik. A gomba a vízben áll egy hétig, és ezzel a lével oltják a juhtejet. Sőt, Szombathely

vidékén hallottak róla, hogy porát a pecsétviaszgomba porával együtt jónak tartják daganatos megbetegedések, tumorok kezelésére.

Befejezésül arról számolok be, hogyan készül a tojásos júdásfülegomba.

A gombát ajánlatos egy kicsit előfőzni, majd lecsepegtetés után felhasználni, mert a nyers gomba a forró zsiradékban szabályosan „felrobban”, hiszen sejtfalai a sejten belül keletkező vízgőz hatására hirtelen repednek fel! Egyébként az elkészítés módja a szokásos, a lényeg, hogy jó gombás tojásrántotta legyen az eredmény.

Gombás érdekességek az amerikai indiánoknál:

- személyeket, nemzetségeket neveznek el gombákról
- piros festéket vonnak ki gombából, ezt használják testük festésére és kenőcsnek
- szappant is készítenek gombából
- gombával súrolták be testük erőnyerés végett
- talizmánként is használják
- úgy tartják, gomba a visszhang oka, illetve halottak tápláléka is
- a gyermeket akaró, meddő nőknek *Nidularia* gombát ajánlanak
- hiszik, a gomba füstje elűzi a gonosz szellemeket
- részegítő italt készítenek belőle
- gombát esznek, hogy könnyebben mozogjanak, gyorsabban szaladjanak
- esznek gombát emlékezetkihagyás, feledékenység ellen is.

Csodás jégencsék és fűfényképek mesterei

A szín-téren
a HEATHER ACKROYD – DAN HARVEY
művészpáros (1959/1959, Anglia)

Szobrászat, fényképészet, építészet és biológia ötvöződik az 1990 óta közös projekteken dolgozó brit szerzőpáros környezetbarát munkáiban. Témáik a növekedés és hanyatlás természetes erőit járják körül, bemutatva a tudomány és a média által is vizsgált, elszomorító, elgondolkodtató jelenségeket. Mindezt csodálatos módon teszik – mert így is lehet!

Egyik ilyen projektjük keretében, amelynek *A búcsúzás foka* címet adták, több ízben elutaztak az Arktiszra, ahol jégből és különböző anyagokból készítettek formákat – nevezzük ezeket szobroknak. A helyszínen készült egy felállított lencse is jégből: formailag letisztult, gyönyörű munka, amit a művészek szemünk elé tárnak, hátha jobban látjuk azokat a problémákat, amelyekre nem figyelünk eléggé. Mert a lencse egyszer csak elolvadhat, és akkor már késő lesz, értelmezem tovább a művet. Bevallásuk szerint mun-

A búcsúzás foka

ka közben hatott rájuk a környezet, és elgondolkodtak cselekedeteiknek a természetre gyakorolt hatásán: „Egyszer, miközben egy nagy kézi fűrészszel vágtuk a jeget, és már besötétedett, a kezünk pedig át volt fagyva, ésszerű ötletnek tűnt, hogy inkább motoros fűrészszel használjunk. Gyakran dolgoztam motoros fűrészszel, de ott fenn az ember egyszerre csak kétségbevonja, hogy ez helyes-e. Sok más, az életünket megkönnyítő modern eszközhöz hasonlóan, eme eszköz használatának negatív hatásai itt is érezhetőek.

Dilston Grove, a fűpalástba burkolt templom

Gyors megoldás, mindennek gyorsnak kell lennie. Minél sebesebben mennek a dolgok, annál kevesebb időnk marad a gondolkodásra és az elmélkedésre, így félig vakon rohannunk a bizonytalan jövőbe.”

A másik projekt, amit bemutatunk itt, a 2003-as, *Dilston Grove* című, „fűpalástba” burkolt egykori templom belseje, valahol Londonban. Ebben a lenyűgöző munkában az elhagyott épületbelső ideiglenesen nagy, zöld, élő, speciális fűmaggal bevetett szobává változott, Ackroyd és Harvey va-

rázslata által. Az élet jelei mutatkoztak meg a kihalt térben, pillanatnyi feltámadást hoztak létre az alkotók. „Kíváncsiak voltunk arra, hogy miként fogja az épített tér, a hangulat és a térbe lépő ember érzékelni, lereagálni munkánk hatását.”

De lássuk csak, hogyan is lehetett elkészíteni ezt a munkát. Először is le kell tisztítani a felületeket, falakat stb. Aztán egy nem túl száraz, de nem is túl nedves, vékony agyagréteggel kell bevonni minden zeg-zugot. Négyzetcentiként 10 darab fúmagot kell az agyag felületébe nyomkodni, aztán naponta 3-4 alkalommal locsolni, nehogy az agyag kiszáradjon. Kb. 6 nap után kinő a fű, aztán elég a napi egy locsi. A fény és víz hatására beindul a növekedés, de igazán sűrű

Testamentum

Az alkotók mondták el technikájukról a *Testamentum* című munkájuk kapcsán: „Lényegében biokémiai fotográfiát alkalmazunk az esetek többségében. A klorofill pigment fényérzékenységevel dolgozunk, hogy létrejöhessen a kép a fűszálakon. Falon vagy vásznon, a függőlegesen megművelt spéci magok egységes felületet hoznak létre. Tehát egy sötétkamrát építünk a galériában, és egy héten keresztül egy fotónegatívot vetítünk a fűtáblára, míg a fű nő. Megszületik a finoman elmúló mű, a pozitív sárgás és világoszöld árnyalatokat nyer. A klorofill színezőanyag illékony, ahhoz, hogy a kép megmaradjon, megszáritjuk a fűvet, és nem tartjuk nagy fényben. Idővel a kép lassan kifakul. Fantasztikus jelenség, egyszerre van és nincs. Hisszük, hogy a *Testamentum* című munkánk tud mesélni, többek között arról a helyzetről is, hogy mennyire törékeny a természet – az a természet, amelyet az ember teljesen elpusztít.”

csak 25 napon belül lesz a takaró, egy hónap után meg lehet szedni az egészet. Érdeemes kipróbálni!

Tiszavirág-életű, fotóalapú, élő tájképeket és portrékat is készítenek fűre, ezek megszületnek, nőnek, elszíneződnek, az alanyok természetes és olykor gyönyörű öregedési folyamatát vetítik elénk. Aztán megsemmisülnek. Mondhatni, Ackroyd és Harvey komplex, időalapú és környezetbarát műveket hoznak létre, a láthatóvá váló idő képeit, amelyek a folyamat és a történet fontosságát hangsúlyozzák.

Angol nyelvű, rövid videó a művészpárosról itt látható: http://www.youtube.com/watch?v=eW2x_HnC-go

Environment – a művész által létrehozott külső vagy belső téri mű, amely integrálja a nézőt az általa nyújtott esztétikai élménybe.

Az építészet 20. századi csodái

Csúcsíves ablakaival, fiatornyaival, karcsú támpilléreivel a gótikus ízlést felelevenítő neogótikus stílusban épült Magyarország legszebb középülete, az Országház (Steindl Imre, 1885–1904)

Antik oszlopfőivel, román stílusú ikerablakaival, reneszánsz árkádjával, kupolájával, barokkos mellvédjeivel és klasszicista ormfalaival az eklektikus stílus szép példája a budapesti Szent István Bazilika (Ybl Miklós, 1851–1905)

Az előző századforduló táján született a tájba beilleszkedő, a természettel egységet alkotó, az éles szegélyeket eltüntető organikus stílus (a Csontok háza Barcelonában – Antoni Gaudí, 1905–1907)

Hajlított, íves felületeikkel, élénk színeikkel a bécsi utcák csodálatos színpoltjai Friedensreich Regentag Dunkelbunt Hundertwasser meseházai (az építész művésznevének jelentése: béketeli, esős nap, sötéttarka, száz víz)

A múlt század első évtizedeiben virágzó szecesszió korának építészei a népművészet mintakincsét is felhasználták épületeik díszítésére (a Budapesti Földtani Intézet épülete – Lechner Ödön, 1898–1899)

A közelmúltban felszentelt csíkszeredai „angyalos” Millenniumi-templomot az organikus építészet legnevesebb magyar mestere, Makovecz Imre tervezte (2001)

Épületeink családfája (2.)

A reneszánsz palotáktól a dombházakig

A firenzei Rucellai-palota tervezője a klasszikus hagyományokat követte: a vízszintes párkányok közötti ablakokat a földszinten dór, az első emeleten ión, a másodikon korinthusi stílusú falpillérek (lizénák) határolják (15. század)

A reneszánsz paloták belső, négyzetes udvarait gyakran vették körül nyitott, árkádok folyosók, ún. loggiák (ejtsd: lodzsák) – a faragott kövekből épült firenzei Pitti-palota (16. század)

A reneszánsz kori templomokban – és Erdély-szerte a későbbi századokban épített templomokban is – gyakoriak voltak a festett virágmintás, kazettás famennyezetek (Kónya Ádám rajza)

Egymás feletti, különböző színű vakolatrétegek lekaparásával, karcolásával jött létre a falsíkok jellegzetes reneszánsz díszítménye, a sgrafitto – a csigavonalas pártázzattal díszített lócsei Thurzó-ház homlokzata (17. század)

Árkádsorával, kihalasodó kis oszlopokból kialakított báboskorlátjával (balusztrádjával) és öregtornyát „örzö” páncélos vitézeivel az erdélyi reneszánsz egyik legértékesebb emléke a keresdi Bethlen-kastély (15–16. század)

A virágos reneszánsz

Az 1400–1500-as évek embeireit a földi boldogság keresése és a megismerés vágya jellemezte, a művészeteket pedig a természet szépségeinek hű ábrázolása. Újra felfedezték a kora középkorban feledésre ítélt antik görög–római művészet szépségét, és Itália virágzó városai-ból (pontosabban Firenzéből) hódító útjára indult egy új művészeti irányzat, amelynek neve utóbb reneszánsz lett, az újjászületést jelentő francia „renaissance” szóból.

Villák, paloták, kastélyok épültek, amelyeknek emeleteket elválasztó, vízszintes párkányai – a gótikus templomok égbenyúló tornyaival ellentétben – valósággal a földön tartották a tekintetet. A gyakran ritmikusan váltakozó ablakromdizsek és az árkádok – oszlopokon vagy szögletes pillérekre nyugvó boltívek – egyszerű szépséget, nyugalmat, harmóniát sugároztak.

A templomokon megjelentek az antik görög épületek háromszögletű oromfalai és a rómaiak félgömb alakú kupolái.

A reneszánsz legkedveltebb díszítményei az indák, az akantuszlevelek, a rozetták (rózsácskák), a tulipánok és a liliomok voltak

A reneszánsz kori várépítésben az ötszögletű, ún. olasz bástyák jelentettek újdonságot – a sárospataki vár az egykori ötszögletű bástya alapfalaival (16–17. század)

Az első magyar reneszánsz kori épület – Mátyás király budai palotája – a törökök ostromai, illetve a későbbi átépítések során szinte teljesen megsemmisült (15. század, korabeli metszet)

A középkori Erdély legszebb reneszánsz lovagvára – Mikszáth Kálmán szerint „a várak királya” – a Hunyadi János által építtetett Vajdahunyadi vár (15–17. század)

Várfalának gyönyörű pártázatával az erdélyi reneszánsz egyik legszebb emléke a gyergyószárhegyi Lázár-kastély (15–16. század)

Magyarországon a reneszánsz meghonosítója Mátyás király volt, aki firenzei hagyományokra alapozva építtette budai és visegrádi palotáját. Reneszánsz stílusban épült Vitéz János érsek esztergomi palotája és a kor egyetlen épségben fennmaradt magyar emléke, a 16. század elején vörös márványból épített esztergomi Bakócz-kápolna is. A késő reneszánsz szép erdélyi emléke a bonchidai Bánffy-kastély.

Egyházak vetélkedése

A 16. század utolsó évtizedeiben a katolikus hívek megtartásá-

nak, illetve a „megtévedtek” visszahódításának érdekében Itáliában új művészeti stílus indult hódító útjára. Lenyűgözően szín pompás, aranyozástól csillogó templomok épültek egész Európában, és a barokknak nevezett stílus a 18. század elejére a katolikus egyház hivatalosan elismert művészeti irányzatává vált. A barokk templomok belső terét a látványosságra való törekvés, a zsúfoltság és a túldíszítettség jellemezte. A csigavonalú voluta és a kagylódísz mellett a mennyezetek és a falak jellegzetes díszítőeleme volt a gipszből faragott stukkó.

A barokk név eredete vitatott: van, aki az olasz *barocco* ('nyakatekert okoskodás'), van, aki a portugál *barruca* ('szabálytalan alakú gyöngy') szóból származónak véli.

A 18. század második felében született meg a barokk késői változata, a könnyedebb, játékosabb rokokó (neve a kagylót jelentő francia „*rocaille*” szóból ered). A szintén késő barokk *copfstílus* a szemöldökpárkányok, oromfalak és urnák – 16. Lajos francia király korának copfban végződő parókáira emlékeztető – füzérdíszeknek köszönheti nevét.

Ívelt vonalú oromzatának csigavonalas díszítményével a legelső barokk stílusú épületek egyike a római II Gesu-templom (1570-es évek)

A torinói Palazzo Madama a tetőt elfedő mellvéd (attika) szobraival, urnáival, az ablakokat elválasztó függőleges falsávokkal és copfstílusú ablakszemöldökeivel a késő barokk korának jellegzetes épülete

A belgiumi Löwen Szent Mihály-temploma az érett barokk korában épült (1650)

Változatos alakú ablakaival, a homlokzatot tagoló függőleges falpilléereivel a magyar barokk kastélyok egyik legszebbje a párizsi Versailles-i palota mintájára épült fertői Esterházy-kastély (1760 körül)

Megtört vonalú tetejével, füzérdíszes ablakaival, a tető körüli mellvédet díszítő urnákkal és római isteneket ábrázoló szobrokkal az erdélyi késő barokk szép emléke a kolozsvári Bánffy-palota (1774–1785)

Az 1700-as években a népi építészetnek is kedvelt eleme lett a csigavonalas barokk oromfal, a „duplatető” és az ablakok feletti díszes „szemöldök” (Kőnya Ádám rajza)

A napóleoni császárság divatja

A lendületes, gazdagon tagolt, túldíszített barokkot szinte törvényszerűen egy kiegyensúlyozottabb, ünnepélyesebb, méltóságtelesebb művészeti irányzat követte, az *empire* (ejtsd: ampir). Az antik görög és egyiptomi formákat felhasználó, egyszerűsége, kiegyensúlyozottságra törekvő stílus a 19. század elején, I. Napóleon császársága idején fejlődött ki, neve is a francia „empire” (‘császárság’) szóból ered.

Hamarosan egész Európára átterjedt, és feltűnő gyorsasággal elfogadták Erdélyben is, ahol a császári irányítottágú barokk tartós ellenérzést

váltott ki. Erdély-szerte épültek az oszlopokkal, fogsoros párkányzatokkal és a copfstílusra jellemző urnákkal, füzérekkel díszített paloták.

A klasszicizmus kora

A nyugtalan formákban, díszítményekben tobzódó barokkot követően született meg a reformkor művészeti stílusa, az ókori görög-római művészetet felelevenítő, tökéletes harmóniára törekvő *klasszicizmus* is. A 18. század második felétől a 19. század közepéig uralkodó irányzat egyszerűsége, arányosságra törekedett. Az épületek jellegzetes eleme a háromszögletű oromfal (timpanon).

A klasszicista stílusú párizsi Pantheon az ókori római Pantheon mintájára épült az 1700-as évek végén

Az erdélyi empire építészet emléke a Sepsiszentgyörgyhöz közeli Oltzemen épült Mikó-kastély (1827)

Dupla tetejével, barokkos oromfalával és az ablakok alatt sorakozó füzérdíszekkel a empire szép népies változata az 1811-ben épült háromszéki, illyefalvi Séra-udvarház

Az alig díszített klasszicista épületek elsősorban háromszögletű oromfalaikról, illetve oszlopcsarnokairól ismerhetők fel (Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1837–1847)

A magyar szecessziós építészet egyik leghíresebb emléke a kecskeméti Cifrapalota (Márkus Géza, 1902)

Az egyenes vonalakat lehetőleg mellőző organikus épületek hajlított, ívelt felületeikkel méltán kiérdemlik a hajlék nevet (Hundertwasser-ház, Darmstadt)

A szecessziós stílust a népi építészettel ötvöző Kós Károly – és egyben az erdélyi építész – egyik legszebb alkotása a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum épülete (1911-1912)

„Romantikus” évtizedek

Az 1800-as években, a romantika korában a középkor hangulatát idéző soktornyú várak és középületek, ódon székesegyházakra emlékeztető templomok épültek. Megszülettek a történelmi múltat utánzó, ún. *historizáló irányzatok*: a *neoromán*, *neogótikus*, *neoreneszánsz*, *neobarokk*, *neoklasszicista* stílus. Elnevezéseikben a neo előtag az irányzatok új voltát jelöli.

A különböző ízlések gyakran széles keveredése a görög „kiválogat” szóból az *eklektikának* nevezett építészeti korszakot hozta létre.

A század végén pedig – igaz, nem Európában, hanem Chicagóban, majd New Yorkban – az első felhőkarcolók is megépültek.

A „felgyorsult idő” százada

A 19. és 20. század fordulója táján új művészeti irányzat született, az elmúlt korok elavultnak tartott ízlésével szakító *szecesszió*, amelynek neve a latin „secedere” (‘kimenni, kivonulni’) szóból ered. A szecessziós épületeket élénk színű növényi díszítmények – folyondárok, liliomok, tulipánok –, hullámzó

vonalak, ívelt, gömbölyű formák teszik mesészerűvé.

Az építészetben egyre nagyobb hangsúlyt kapott a célszerűség és a kényelem. A század elején emelkedtek a legelső *organikus* (szerves) – a tájba beilleszkedő, a természettel egységet alkotó, a hely „szelleméhez” igazodó – épületek, köztük az ősi barlanglakásokhoz hasonlóan a földbe épült dombházak.

Az irányzat legjelentősebb képviselői a barcelonai Antoni Gaudi, a bécsi Hundertwasser és Makovecz Imre, aki szerint az épületeknek olyanoknak kell lenniük, mintha a földből nőttek volna ki, tetejük pedig az égből ereszkedett volna alá.

Görbült felületeivel, vitorlára emlékeztető tetőzetével, szabálytalan ablakaival is meghitt nyugalmat áraszt a ronchamp-i Magasságos Miasszonyunk kápolna (Le Corbusier, 1955)

A legelső neogótikus épületek egyike, a londoni Parlament, az 1850-es években készült el

Az ősi barlanglakások mintájára nagyjából földbe épült, nyáron hűvös, télen meleg domb- (föld- vagy bio-) házak legszebb példái Svájcban láthatók

Pályázat

1. Az Ördög oltára
Luxemburgban (újkőkor)

2. A pisai dóm szentélye és ferde tornya
(11–12. század)

3. A Párizsi Notre Dame
székesegyház (12–13. század)

4. A poznani régi városháza
(15–16. század)

5. A milanói San Giuseppe
templom (1607–1630)

6. A tatai római katolikus
plébániatemplom (18. század)

7. A debreceni Református
Nagytemplom (1805–1824)

8. A Hohenzollern-kastély Baden-
Württembergben (1846–1867)

9. A budapesti Magyar Állami
Operaház (1875–1884)

10. A kecskeméti városháza
(1893–1897)

11. A barcelonai Casa Milá (Antoni
Gaudi, 1906–1910)

12. A metzi Temple Neuf
templom (1901–1904)

1. A nyomda kisördöge kitörölte az építészeti stílusok megnevezéseit. Kérjük, segíts rendet teremteni, tár-sítva a képeket a megfelelő építészeti irányzatokkal:

- A. barokk
- B. copf (késő barokk)
- C. historizáló (neoreneszánsz)
- D. gótikus
- E. historizáló (neoromán)
- F. klasszicista

- G. organikus
- H. megalitikus
- I. reneszánsz
- J. román kori
- K. romantikus
- L. szecessziós

Pályázat ▶

2. Segíts képes művészettörténeti szótárunk készítőjének, és társítsd a díszítőmotívumokat elnevezésükkel (az egyik rajzon két díszítményt is megtalálasz):

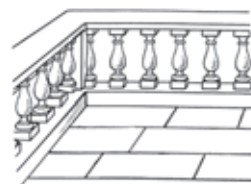
- A. akantuszlevél (medveköröm levele)
- B. balusztrád (mellvéd)
- C. lizéna (a falból kiemelkedő sáv, falpillér)
- D. loggia (nyitott, oszlopos, boltíves csarnok)
- E. rozetta (stilizált rózsza)
- F. timpanon (oromfal)
- G. voluta (csigavonalú díszítmény)

1.

2.

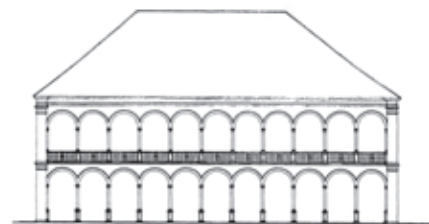
3.

4.

5.

6.

3. A világ legnagyobb keresztény temploma, a vatikáni Szent Péter Bazilika – kupolájával, oszlopos előcsarnokával, homlokzatának timpanonjával – az itáliai reneszánsz leghíresebb emléke. Ki volt az a neves szobrász, festő, építész, aki a székesegyház kupoláját és szentélyét tervezte?

- A. Sandro Botticelli
- B. Leonardo da Vinci
- C. Michelangelo Buonarroti

6. Mi a reneszánsz, barokk és klasszicista stílusú épületek homlokzatát koronázó párkány feletti – gyakran szobrokkal díszített – mellvéd neve? (a képen a vatikáni Lateráni-palota részlete)

- A. attika
- B. lizéna
- C. menhir

5. Mi az épületek falait, termeinek mennyezetét ékesítő, gipszből faragott díszítmény neve a művészettörténeti szakirodalomban? (a képen a palermói Oratorio del Rosario egyik termének részlete)

- a. barocco
- b. putto
- c. stukkó

Csillag István rajza

(Pályázati szelvény a 34. oldalon)

Mit is vegyünk ma?

Csak kevesen dicsekedhetnek azzal, hogy képesek mindent előállítani, amire szükségük van, még falun is. Sőt, ez már akkor is így volt, amikor nem árammal működő gépek, gázolajjal tankolt traktorok segítették a munkát. Vásárolni szinte mindig kellett valamit (nem csak szerszámokat, hanem például szövetet a ruhához), és ha ez nem a vásárban történt, akkor a kézműves iparos műhelyébe vagy a kereskedő boltjába kellett menni. Ezekből gyakran egyet-egyet lehetett találni, de már a nagyobb középkori városokban is gyakori volt, hogy a különböző szakmák képviselői egy-egy utcában tömörültek. Aranyművesek, ötvösök, kovácsok, takácsok (és még sorolhatnánk) egy helyen megtalálhatóak voltak, még ha egyedül is próbáltak meg vevőket lelteni áruiknak.

Ahogy sok más dolgot, úgy a vásárlási lehetőségeket és szokásokat is a városok növekedése változtatta meg alapjaiban. A több százézes nagyvárosok lakói már nem csak a gazdálkodáshoz szükséges munkaeszközöket keresték, tömegeik miatt korábban elképzelhetetlen mennyiségű árut igényeltek, a technikai

fejlődés nyomán megindult a lakások korszerűsödése, a lassan gyarapodó és vagyonosodó polgárok pedig egyre inkább hajlandóak voltak a fogyasztás örömeért vásárolni. Az árukínálat bővülése, a háztartások változó igényei falun a szatócsboltokat éltették. Az élelmes kereskedők egy helyen árulták az alapvető élelmiszereket, például a cukrot, a gyerekeknek szánt édességeket és a gyárakból tömegével ömlő használati tárgyakat, így többek között a petróleumlámpát (és persze a hozzá való petróleumot is). Mindent egy helyen, de kicsiben – ez volt a falusi vegyeskereskedés lényege.

A városokban a lakosság nagy létszáma miatt ezt az igényt az áruházak próbálták kielégíteni. Kezdetben ezek a gazdagodó polgárokat vonzották. Már a külsejük is hivalkodó volt, a város elegáns része-

in épültek fel. A díszesen kivilágított, nagy gonddal megtervezett épületekbe betérni, itt vásárolni eseményszámba ment, társasági elfoglaltságnak számított ... és persze nem adatott meg mindenkinek. Ennek megfelelően az itt kapható áruk is meglehetősen sokba kerültek.

A vásárlási lehetőségek és az elárúsítás következő nagy változása ismét csak a társadalom átalakulásával volt összefüggésben. Ahogy a falvak lakói városra költöztek (ma Európa legtöbb országában a lakosság többsége városban él), ahogy nőttek a jövedelmek, és az autók révén egyre többen mozdultak ki közvetlen lakókörnyezetükből, úgy erősödött a kereslet a különböző áruk iránt. A szatócsbolt vagy falusi szövetkezeti vegyeskereskedés még megmaradt, de a városokban az áruházak egyre szélesebb kört szolgáltak ki. Az egykor a jómódú polgárokat szolgáló intézmények mások számára is megnyíltak. Sőt, a sokféle árut egyetlen helyen kínáló áruházak mellett megjelentek a szakáruházak is. Könyvet, cipőt, elektromos cikkeket, sportfelszerelést és még sok mászt kínáltak korábban elképzelhetetlen választékban és mennyiségben.

A városok határában ellenben (és néha a központjukban is) hipermarketek nőttek ki a földből, a régi áruházak mindenesi szerepét átvéve, csak azoknál olcsóbban kínálva a javakat.

És a változás még itt sem ért véget, legalábbis a világ gazdagabbik részén. A régi áruházak új formában tértek vissza, hatalmas üzletközpontokként, ahol sok kisebb üzlet egyetlen zárt térben, olykor három-négy emeletet elfoglalva, immár nem csak a boltok áruit kínálják, hanem szórakozást (például mozit) és a legváltozatosabb étkezést, hamburgerektől a távolkeleti éttermek menüjéig.

Csak győzzük eldönteni, mit is vegyünk ma...

Az első áruházak némelyike, például a párizsi Printemps (magyarul: tavasz), ma is drága termékeket kínáló áruházként működik

Sokat egy csapásra

Ezúttal olyan túrára hívlak benneteket, amely egyszerre több érdekesség bemutatásával is kecsegtet. Lehet, hogy nyáron többen felkeresik ezt a helyet, de talán éppen ezért érdemes most nekiindulni a hegynek. A Csomádra Tusnádfürdőről lehet elstartolni, vagy aki a meredek kapaszkodókat nem szereti, az Bükszád felől is indulhat. A jelzéseket azért jól kell figyelni, mert helyenként fennáll az eltévedés veszélye.

A hely egyébként, ahová indulunk, a Csomád-Büdös hegycsoport, amely valószínűleg Székelyföld egyik legis-

mertebb és leglátogatottabb helye. Itt található ugyanis a páratlan szépségű **Szent Anna-krátertó** és a tudományos szempontból is igen jelentős **Mohos-tőzezláp**. A tóról számos legenda, történet kering, és jóval ismeretebb, mint a Mohos tőzezláp, amely ritka növények élőhelye. A Székelyföldre látogatók többségének kötelező „célpontjai” közé tartoznak, ám a hegy többi értékét még eléggé kevesen ismerik, és még kevesebben látogatják, elsősorban nehezebb elérhetőségük miatt. Nézzünk néhányat az említett értékek közül:

A torjai Büdös-barlang

A bálványosi Best Western szálloda mögött, a piros ponton indulva lehet elérni a „torjai Büdöst”. A barlang elnevezés egy kissé csalóka, hiszen egy csupán 14 méteres üregről van szó, és ennek is csak az első fele látogatható, a hátsó részt rács választja el. Ennek oka igen egyszerű: a barlangban halálos kénés-széndioxidos gázkeverék található. Veszélyessége abban áll, hogy a gáz szintje alá hajolva szándékosan vagy véletlenül, bekövetkezhet a halál. Ezért a barlangba betérők általában gyújtót, gyufát visznek magukkal, és ezzel ellenőrzik a gáz szintjét.

A bálványosi vár

A kék sáv jelzés Bálványos központjából indul, majd egy szép bükkösön vezeti át a túrázót. A vár történetét legendák és mondák szövik át, ám az biztos, hogy eredete igen régi időkre nyúlik vissza, így nem csoda, ha ezt dolgozta fel Jókai Mór is, *Bálványosvár* című regényében. A nehezen megközelíthető vár a híres felsőháromszéki Apor család birtoka volt, utolsó lakója 1603-ban hagyta el.

A Buffogó-láp

Igazi botanikai érdekesség. Kis területe miatt (alig 1 hektár) eléggé sérülékeny, de mivel kissé távolabb van a többi Büdös-hegyi látványosságtól, kevésbé látogatott. Két úton is megközelíthető: a piros háromszög turista-jelét csupán pár éve festették fel, és Bálványosról indul, míg a másik, a kék pont a Best Western szállodától indul. A piros háromszöggel jelzett út jóval könnyebb, és egyszerűbben is követhető.

Elő hát a hátizsákot, a bakancsot – és irány a Büdös-hegy!

Cimbi naplója

Sziasztok!

Képzeljétek nálunk még áll a karácsonfa. Az történt hogy mivel apuci nagyon szereti a fenyőszagot én pedig rágcsálni a tüleveleket elhatároztuk hogy idén sokáig tarcsuk a fenyőt. Megfelelő körülményeket teremtünk neki. 8 fokot a lakásba. Nem tüzeltünk csak az apuci tanulmányi diplomáját. Sokat nem melegedtünk mellettük. Így sok pénzt sporoltunk és a fenyő is megmaradt. A baj csak akkor volt amikor melegedet fel az idő, met akkor kellett hűtteni a szobát. Bevittük a hűtöszekrént a fenyőfa mellé snyitogatuk a zajtaját. Igaz hogy a hűtöbe az ételek fenyőszagúak letek, de rájöttem nem is roszt a fenyőszagú vaj például. Most már a husvétot várjuk, sakkor a tojásokot beteszük a fa alá. Már anyuci is örül, aszt mongya, biztos nagyon szép lessz. Már a versen gondolkozok, hogy piros tojás skarácsonyfa, kölnit hozott a nyulacska, vagy valami ijiesmi.

Közbe apuci vett anyucinak 1 mikrohulámos sütöt. Aszt hallota a tévébe, hogy az ételekbe bene vannak a mikrobák amik betegséget okoznak. A mikrohulámos sütöbe pedig elpusztulnak a sugártól. Így hát most az ételt, ahol él a mikroba, betesszük a mikrohulámosba selpusztul a mikróba. Eről verset is irtam, a magyar tanárnéni meg is dicsért, aszt monta szereti a változatos verseket. Így szól. A vers: Egyszer egy mikroba beugrot a mikroba de meleg volt a mikroba selpusztult a mikróba. A vers rímképlete négyá!

Ha már a sulihoz keverettem, elmesélem hogy még nincsenek jegyeim. És lehet hogy már nem is lesznek, mert befogják vezetni a zelektromos naplót. A tanárok beirják a számittógépbe a jegyet saki akarja otthon elolvasa a gépen. Mivel apuci nem ért a számittógéphez, igaz a zolvasáshoz se sokat, kezdek megnyugodni. Sokan sziggyák de én szeretem esztet a miniszterbácsit. Ad tejet, kiflit, almát, nem irat jegyeket, nem ad könyveket se. Igazi diákpárti. Ha egyszer miniszter leszek én is asztot fogom csinálni amit a gyermekek akarnak. Tanujjanak a tanárok, ha sokat akarnak tudni. Apuci is megmonta, minek nekünk tudni Kennya fővárosát, asztot hogy miféle a pi, hol él a pirosfenekü pávián, angolul hogy mongyák, szija, hogy mikor vót a 100éves háboru, silyeneket. Amióta megkerültek apuci elenörzöi, azota úgy látom, sokal joban megércsük egymást. Ahogy apuci mongya, alma nem esik messze a fájától. Csak Körtefájától.

Várom a meleget! Fásztam eleget!

Éjjen a csengö! Éjjen a hoszú szünet!

Farsangi orr-sztori

Csillag István rajzai

Kedves Cimboráim!

Csilleg István rajza

Új év kezdődött, és felragyognak újra a laterna fényei... Remélem, színes, sejtelmes és sokatmondó lesz ez a ragyogás, az irodalom és az alkotás varázsa ösztönözni fog mindannyiunkat, hogy szebbnél szebb és jobbnál jobb műveket írjunk. Én továbbra is örömmel vállalom, hogy ebben a segí-

Idén is folytatódik tavaly meghirdetett pályázatunk, mint tudjátok, a Cimborá Kaláka táborában való részvétellel a tét, ahol a nyertesek az érdekes programok mellett lehetőséget kapnak a személyes találkozásra, a közös szakmai és szabadidős programokon való részvétellel.

Közben néhány észrevétel: F. T.-nek üzenem Gyergyócsomafalvára, hogy dolgozzon még beküldött pályamunkáján, nem érdektelen a szöveg, de ebben a formájában nem üti a közölhetőség színvonalát.

A pályamunkák beküldőit pedig arra kérem, hogy ne .pdf kiterjesztésű fájlokat küldjenek, hiszen ezeket az anyagokat újra kell gépelni...

Továbbra is szeretettel várom írásaitokat, jó munkát mindenkinek! (F. W. E.)

SZALLÓS KIS CSABA

(VII. oszt., Brassai Sámuel Líceum, Kolozsvár)

Vérszerződés

A két kamasz egymás vállát fogva, „keményen” néz a lencsébe. Karoló mozdulatukban annyi barátság, mint ha soha nem akarnának megválni egymástól. A kép a következők után készült: Alkonyattájt, tegnap huszonhárom éve izgatottan léptek be a fészker nyikorgó ajtaján. Csaknem vaksötét volt, csupán a réseken szűrődött be némi fény. A szókés, kékszemű fiú a barna hajú fiú szemébe néz, összemosolyognak. Dohos padló nyikorog lépteik alatt. A szókés fiú letérdel, elővesz egy csontnyelű bicskát. A másik fiú is leül mellé. A kékszemű fiú megkérdezi:

– Készen állsz, Balázs? Tartsd a hüvelykujjad.

Balázs a hüvelykujját Peti felé tartja, aki gyöngéden megfogja barátja kezét, és kinyitja bicskáját. A bicska csillogón megvillan a fészkerbe besütő meleg fénynyalámban. Éle egyre jobban közeledik Balázs izzadt ujjához, míg végül a jéghideg vas belevág a fiú meleg húsába. Kibugyog a forró, vörösös vér. Balázs fel sem sóhajt a vágástól. Peti ezután a saját hüvelykujját vágja meg ugyanilyenképpen. Meg se nyikkan.

Hosszan és szótlanul nézik egymás komoly arcát és saját vérező ujjukat. Szinte megfélekednek arról, hogy miért is tették. Kis idő múlva egymáshoz nyomják hüvelykujjukat, és közös vérük lecseppen a poros agyagföldre.

– Így már vér szerinti testvérek vagyunk – mondja Peti.

– Így már igen – erősíti meg Balázs...

(...) – A kép sok mindent mesél, igaz, Peti? – kérdezte egy fekete kecskeszakállas férfi. Szemében váratlanul könnycsepp jelent meg.

– Igen... – válaszolta a szőke bajszos férfi, aki mellette iszogatta sörét. Hosszan és szótlanul nézték egymás arcát és az összeillesztett fényképet.

Együtt fogták a két darabból álló, meggyúrt papírt, melyről csak a Balázs enyhe kézremegése árulkodott, hogy mégsem egy darab.

– Rá pár hónapra elköltöztetek. Október volt. Gazdag, vidám ősz. Csak én szomorkodtam... Aztán egyre kevesebbet lehetett kint lenni. Nem is volt kiért kimenni... – emlékeztek Peti szófoszlányai.

– Azóta sem volt olyan jó barátom. Naponta megnéztem a fél képemen a mosolygó arcodat. Senki új barát nem akadt. Nem is kerestem senkit... Orvoshoz vittek, de semmi bajomat nem találták. Lehet, nem is volt... Olvasztam mindent, ami kezembe került. A mi fényképünk, az én fényképem... a te fél részed volt a könyvjelzőm... Aztán idővel újabb könyvjelzőim lettek.

– A te fényképed sokáig az üvegesben volt, nagytata huszáros képe mellett. Meszéléskor került el onnan. Aztán oda biggyesztettem az én egyetlen fényképem jobb sarkába...

Iszogatták söreiket a nagyváros valamikor leghíresebb vendéglőjében. Azóta már jobb helyek is vannak, de Peti ehhez ragaszkodott. Olyan hely legyen, ami már „akkor” is létezett.

Találkozásuk történetének csodáját kezdték mesélgetni. Mindent töredezetten.

– Arra én sem számítottam, hogy tizenöt éves találkozóra jövök Kolozsvárra, s közben huszonöt éves...

– Ahogy megálltam melletted, valamiféle sugárzást éreztem. A szemed...

– Én a kézmozdulatodból gyanakodtam. Olyan szépen fogtad meg a táskám, annyi alázattal. Mint mikor vérszerződésünkkel kézbe vetted a kezem. Egy negyed évszázada.

– Csak huszonhárom éve – javította ki Péter. – Az apróságokra nem emlékszel. De én már csak ezekre akarok emlékezni. Hordár vagyok... A magam csomagja csak az emlékeim.

– Huszonhárom éve már annak, hogy Sárpatokról elköltöztünk?

– Idén ősszel lesz csak.

Alkonyodott, egy vékony fénynyaláb törte meg a hófehér abrosz mintáját.

– Mióta nem voltál otthon?

– Hét éve dolgozom a nagyvárosban, azóta sehol sem voltam. De nekem ott már nincs senkim. Az a falu már teljesen meghalt.

Nézték egymás szemét, de közben pillantásaik a kezeket keresték. A bizonyosságot. Az igazit, a szentet...

(...) – Mindig is ilyen sokat kellett gyalogolni? Este

lesz, mire felérünk – szólal meg, szinte órák hallgatás után, Balázs. – A volt évfolyamtársak már gyülekeznek – de ezt már csak saját magának mondja.

– Akkor csak a jelenben gyalogoltunk, most a múltban is... azért ilyen hosszú az út.

– Az ösvények megmaradtak. Itt a Tagnál minden a régi – próbálja visszatéríteni a barátját Balázs.

Egyetlen szekérral találkozunk útközben. És egyetlen öregasszonnyal. Vele jól el is beszélgetnek. A falu túlsó végéig mennek. A Dája felőli végéhez.

Megtalálják az elhagyott fészert. Minden fája korhadt, nagy fű nőtte be az ajtót, a cserepeken moha.

– Alkonyat előtt ideértünk.

Izgatottan léptek be a fészert nyikorgó ajtaján. Csaknem vaksötét volt, csupán a réseken szűrődött be némi fény. Egymás szemébe néznek, összerosolyognak. Mosolykönnyek a poros agyagföldre cseppennek.

A két „kamasz” egymás vállát fogva keményen néz a lencsébe.

CSIKI ZSUZSA

(VIII. B. oszt., Köllő Miklós Általános Iskola, Gyergyócsomafalva)

A becsületes tolvajok

A két kamasz egymás vállát fogva, „keményen” néz a lencsébe. Karoló mozdulatukban annyi elszánt barátság, mintha soha nem akarnának megválni egymástól. A kép a következők után készült: alkonyattájt, tegnap 23 éve, izgatottan léptek be a fészert nyikorgó ajtaján. Csaknem vaksötét volt, csupán a réseken szűrődött be némi fény... s minden sarkat pókháló borított. A két fiú, Áron és Balázs, óvatosan csukta be maga mögött a fészertajtót. Ekkor halk szóval megszólalt Áron:

– Lehet, hogy nem is olyan jó ötlet...

– Ugyan már! – förmedt rá Balázs. – Jó móka lesz.

– És mi lesz, hogyha lebukunk? Régóta ismer már minket Pista bácsi, nem tudunk neki hazudni. Én nem is értem, minek nekünk az az ócska, régi, lemezes fényképezőgép...

– Azt mondtad, hogy segítesz. Hát akkor?

Áron elhallgatott. Nem tetszett neki, amit csinálnak, de... a barátjával tartott.

– Te keresd azon a részen, én megnézem hátul – mondta Balázs.

Kis idő elteltével felkiált Áron:

– Megtaláltam!

– Remek! Segíts vinni! És most pucolás, mielőtt meglátnak!

Már besötétedett, mire a fényképezőgéppel a fiúk Balázsék fészéréhez értek.

– Látod, milyen jó móka volt? Itt elrejtethetjük – mondta Balázs.

– És mit fogunk csinálni vele?

– Hát... eladjuk, vagy megtartjuk magunknak.

– Hát jó. Na, de én most megyek haza. Holnap találkozunk.

– Rendben. Jó éjt!

Mindkét fiú korán lefeküdt. De nem tudtak aludni... Forgolódtak egész éjjel, és furcsa gondolatok jártak a fejükben. Büntudatuk volt. Szörnyű büntudatuk. Meglopták azt a kedves, jóindulatú bácsit...

Másnap délelőtt, amikor a két fiú találkozott, nem szóltak egy szót sem. Mindketten tudták, hogy mit fognak tenni.

Visszavitték a fényképezőgépet Pista bácsinak, és bocsánatot kértek tőle.

– Becsületes gyermekek vagytok! – mondta nekik. – Akarjátok, hogy készítek rólatok egy fényképet?

– Igen! – szólt a két fiú elpirulva.

Karinthy Frigyes nyomában Kis játékkalauz

„A játékszer drága, adok ... / aminek bőviben vagyok: szójátékot...” – írja egy helyen Karinthy. Kövessük mi is a példáját!

1. Mókás szavak alkotása tömörítéssel

Alkossatok játékosan – akár nem létező – mókás szavakat Karinthy Frigyes példáiból kiindulva. Például egészítsétek ki úgy a *bálna* szót, hogy jelentése az legyen: éhező bálna. A Karinthy által ajánlott megfejtés: zabálna.

Feladatokat:

- a. craiovai Zoltán = ?
- b. disznófiúcska = ?
- c. vádaskodó holló = ?
- d. nevető hiúz = ?
- e. apátlan-anyátlan rágcsáló = ?
- f. sebzett denevér = ?

Hogyan fogalmaznátok meg azt másképp, hogy *óboa*, illetve *zsugorilla*?

2. Helyes ejtési lottó

Írme egy mondat, aszerint leírva, ahogyan ejtjük szavait:

1	2	3	4	5	6
Máskülönben, Julia, szőjj csak hozzá, ugye, egyelőre					

7	8	9	10
nálatok lesz Rozália az anyjával, a bátyával s			

11
a rokonokkal.

Megfejtésként adjátok meg a mondatban hibásan ejtett szavakhoz tartozó számokat! Reméljük, sokatoknak lesz telitalálata.

Hármas ikrek

A három rejtvény meghatározásait egy számozás alatt adjuk meg, a ti dolgotok eldönteni, melyik szó melyik hálóba kerül. Az egyes meghatározásokat kötőjelek választják el egymástól. A három középső vízszintes sornak nem adunk meghatározást, ha beírjátok helyesen a függőleges szavakat, itt is ki fog alakulni valami, ami rejtvényenként nem lesz értelmes szó, de ha megvan a három színes sor, próbáljátok meg a három rejtvényt egymás után elhelyezni, egy bizonyos sorrendben, és akkor ezeket a sorokat folyamatosan összeolvasva Márai Sándor egyik regényének a címe lesz a végső megfejtés!

Vízszintesek: 1. ... szivárvány, Tamási Áron színműve – mérges, dühös – valamilyen akcióban való részvétellel beszervez. 2. Tova – téli sport – alumínium vegyjele. 8. Ázsiai állam, fővárosa Teherán – későre – főnök, argóban. 9. Szabálytalan helyzet a fociban, de vadász rejteke is – román terepjáró volt – szlovák, gúnyosan. 12. Házbérlő – ez is, ... – becézett Emília. 14. Szám közepe! – mutató szó – pata

vége! 16. Közelre mutató névmás – skálahang – matt közepe! 17. Személyére, nyomatékosan – a kiránduló zsákja ilyen zsák – becézett Károly. 18. Szilaj – harap – esős évszak. 19. Lenti helyre – elme, agy – amely személy. 21. Az orrához – tyúkanyó mondja – lenti helyre. 23. Becézett Rózsika – Apró..., Karácsony utáni ünnep – a kör középpontjától kifele mutató irányú, vagy nap..., ilyen a szép jövő jelzője.

Függőleges: 1. Otthona felé kerget – mag földbe juttatása, kő vízbe dobása – a familiára jellemző. 2. Valamiért könnyet hullató – túlzott tisztelet – analizál. 3. Féltség! – 51 római számmal – régi római pénz volt, vagy arzén vegyjele. 4. Egy napban 24 van – maga után húz – vándornép volt. 5. Narancsszínű mobiltelefon szolgáltató – templomi énekvezér – következmény. 6. Tiltott szekta tagja – sok ilyen régen a gyerekek szórakozása volt – álomszerű állapotba hozás. 10. OMN – mobiltelefonos kód – minden rendben! 13. Öreg – egyszer sem – régi török súlymérték volt. 15. Buta – akármelyik személy – tapasztalás. 18. Magyar színész volt (Lajos) – konyhai edény bevonat – vidám. 20. Paripa – Q! – kígyóhang. 22. A föld felé – indok – skálahang. ▶

	Az író egyik regénye	Pénzbe-fizetésre papírt küldő	Amerikai író volt	Társadalmi szabályok együtt	Névelő	Spanyol város	Bűnügyi történet	Skálahang	Áraszt	Június népies neve	Hajít	Norvégia fővárosa	Newton, röviden			
Hasító eszköz	▼	▼	Amerikai író volt Vöröses-barna	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼			
Könnyező	▼	▼	▼	▼	Kedves, jópofa Nagyon régi	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Az író másik regénye			
Nagy Imre falujának lakója	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Iskolában írunk rá Névelő	▼	▼	▼	▼	▼			
Nem ezt	▼	▼	▼	Csiszolt Magot hint	▼	▼	▼	▼	Sugár Francia autójel	▼	Orosz folyam Mosdótál	▼	▼			
Kipling óriás-kigyója	▼	▼	Ilyen jármű a hajó is Bízó	▼	▼	▼	▼	A magasba	▼	▼	▼	Egyet Műszál (RELON)	▼			
Szent István fia volt	▼	▼	▼	▼				▼	Északi férfinév	▼	▼	▼	▼			
Pecunia non ... (Latin mondás)	▼	▼	▼	▼				▼	▼	▼	Körbevesz	▼	▼	▼	▼	
Szarvas féle	▼	▼	▼	Becézett Rozália				▼	▼	▼	▼	Tavasszal folyik Ólél	▼	▼	▼	▼
Fekete-kereskedő	▼	▼	▼	▼				▼	▼	▼	▼	K	▼	▼	▼	▼
Bobby olasz énekes	▼	▼	▼	▼	Toronyiránt	▼	Német autójel	Rangjelző	Volt Arany Jánosnál vörös	▼	Magasodik Erdővidéki város	▼	▼			
SZ	▼	Magyar színész volt Női név	▼	▼	▼	Egész része Arab ország	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Kálium Fiú párja			
Középen lead!	▼	▼	Becézett Ilona A szavak zsolija	▼	▼	▼	Nedv Svéd autójel	▼	▼	▼	Könnyfém röviden Áramforrás	▼	▼			
40 rabló babáját	▼	▼	▼	Osvezér volt Puha fém	▼	▼	▼	Haver Lányunk férje	▼	▼	▼	▼	▼			
▼	Ritka női név Ausztria autójele	▼	▼	▼	▼	▼	Nem vastag Liter	▼	▼	▼	▼	▼	▼			
Az író regénye	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼			

1	2		3	4	5	6
7			8			
9		10		11		
12			13		14	
				15		
16			17			
		18				
19	20			21	22	
23						

1	2		3	4	5	6
7			8			
9		10		11		
12			13		14	
				15		
16			17			
		18				
19	20			21	22	
23						

1	2		3	4	5	6
7			8			
9		10		11		
12			13		14	
				15		
16			17			
		18				
19	20			21	22	
23						

Megoldás: Vendégláték Bolzanóban

Szelvény

Cimbora Kaláka Pályázat • 2012. február

2. FORDULÓ

Név: _____

Iskola, osztály: _____

E-mail cím: _____

Otthoni postacím: _____

Telefonszám: _____

Barangoló pályázati kérdések

- A _____, B _____, C _____, D _____, E _____, F _____,
G _____, H _____, I _____, J _____, K _____, L _____
- A _____, B _____, C _____, D _____, E _____,
F _____, G _____
- A _____, B _____, C _____
- A _____, B _____, C _____
- A _____, B _____, C _____
- A _____, B _____, C _____

Szócsavargó

- a. _____, b. _____, c. _____, d. _____, e. _____, f. _____
- _____

Keresztrejtvények

Skandi: _____

 Hidak: _____

Beküldési határidő: 2012. március 10.

Hidak

Írjátok be a számozás szerint a meghatározásoknak megfelelő ötbetűs szavakat az alábbi háló első és utolsó oszlopába. Ha ezzel megvagytok, akkor a „Hidak” meghatározásoknak megfelelően írjátok szavakat a középső három oszlopba, úgy, hogy felhasználtok az előtte és utána álló szavakból is egy-két-három betűt. Ha jól dolgoztatok, akkor a középső három, besötétített oszlopban Kuncz Aladár erdélyi magyar író egyik regényének a címe lesz a megfejtés!

1. Francia író (Robert), egyik ismert műve az Állati elmék. 2. Kisgyerek nyakába akasztják. 3. Textilanyag. 4. Vályú.. 5. Fed, borít. 6. Iskolai szolgálatos. 7. Akasztásra is használt görbe vas. 8. A lengyel pénznem. 9. Egyik sze-

mély sem. 10. Nem sima, csiszolatlan. 11. Támogat. 12. Ifjú párt összead.

Hidak: A. Tudásáról az iskolában a leckéből számot ad. B. Kályha igéje, ha tűz van benne. C. Menetoszlop a sivatagban. D. Régi törvényszolga, hajdú. E. Nem befelé! F. Aki elkövette a bűntényt.

A	1									2				
B	3									4				
C	5									6				
D	7									8				
E	9									10				
F	11									12				

Paloták a festészetben

Reneszánsz kastély belső udvarának nyitott, oszlopos, boltíves folyosói a német reneszánsz legnevesebb mesterének festményén (Albrecht Dürer: *Az innsbrucki kastély*, 1494)

Vatikáni reneszánsz palota loggiája díszesen faragott boltívekkel és szögletes pillérekkel (Joseph Mallord William Turner: *Róma látképe a Vatikánból*, 1820)

Hannover régi piactere az észak-európai reneszánsz jellegzetes épületsorával és a város gótikus templomával (Domenico Quaglio: *Hannoveri piactér*, 1834)

A lagúnák városának híres csatornája, a Canal Grande, egyik partján reneszánsz paloták sorával, a másikon barokk fogadalmi templommal (J. M. W. Turner: *A velencei Canal Grande*, 1835)

A klasszicista stílusban épült Magyar Nemzeti Múzeum és az utóbb az Erzsébet-téren felállított Danubius-kút az 1850-es években (Molnár József: *A Calvin-tér Pesten*, 1885)

Megtört ívű oromfalával és tetőzetével, változatos ablakszemöldökeivel a magyar barokk kastélyok egyik legszebbje a 18–19. században épült gödöllői királyi kastély (Brodsky Sándor: *A gödöllői kastély*, 1869)

Plusz egy
pályázat!

A márciusi lapszámban:

Orbán Ferenc zenész és

a **Cimborá**

közös rajzpályázata

www.cimboranet.net